

**DU KAN GODT
SIGE TIL DEM,
DER ER INGEN
FORSKEL
MELLEM OS
OG DEM**

**BØRN FORTÆLLER OM AT
VÆRE FLYGTET OG FAMILIE-
SAMMENFØRT OG OM AT MØDE
BØRN, DER ER FLYGTET**

” DU KAN GODT SIGE TIL DEM, DER ER

INGEN FORSKEL MELLEMS OG DEM

BØRN FORTÆLLER OM AT VÆRE FLYGTET
OG FAMILIESAMMENFØRT OG OM AT MØDE
BØRN, DER ER FLYGTET

REDAKTION

ANNA EISTRUP, SUSANNE BANG DAHL,
KATRINE MUNCH BECHGAARD, SUZANNE
RYDING ROSENKILDE OG WINNIE ALIM,
BØRNERÅDETS SEKRETARIAT

TEKST

ANNA EISTRUP,
BØRNERÅDETS SEKRETARIAT

EMPIRI OG ANALYSE

WINNIE ALIM, SUSANNE BANG DAHL,
OG MIA HORUP PEDERSEN,
BØRNERÅDETS SEKRETARIAT

UDGIVER

BØRNERÅDET
VESTERBROGADE 35 A
1620 KØBENHAVN V
TLF.: 33 78 33 00

GRAFISK DESIGN

PETER WALDORPH

FOTO

TY STANGE, JACOB CARLSEN, JEPPE CARLSEN
OG ANNE-LI ENGSTRÖM
FORSIDEFOTO: TY STANGE

TRYK

ROSENDAHLS

ISBN: 978-87-90946-43-2

1. OPLAG AUGUST 2017

400 EKSEMPLARER

ALLE NAVNE I RAPPORTEN ER ÆNDRET,
OG IDENTITETER ER SLØRET AF HENSYN
TIL DE DELTAGENDE BØRN OG VOKSNES
ANONYMITET. CITATER ER TILPASSET
AF HENSYN TIL LÆSEVENLIGHED.

UNDERSØGELSEN ER FINANSIERET
AF VELUX FONDEN

VELUX FONDEN

INDHOLD

FORORD / 4

KORT OM UNDERSØGELSEN / 6

SITUATIONEN FOR BØRNEFLYGTNINGE I DAG / 7

**BØRNEBESØG I DANMARK
OM FLUGTEN TIL
DANMARK / 8**

FAMILIENS TRIVSEL / 11

FÆLLESSKABER OG RELATIONER / 17

HVERDAGEN I EN DANSK KLASSE / 27

**BØRNEBESØG I DANMARK
OM FLUGTEN TIL
DANMARK / 31**

BØRNERÅDET MENER / 39

METODER / 45

FORORD

DE SIDSTE PAR ÅR har Danmark modtaget mange børn, der er flygtet eller blevet familiesammenført, blandt andet på grund af krig i deres hjemland. Den ekstra tilstrømning af børneflygtninge kan i den grad mærkes ude i landets kommunerne. For når børnene og deres familier har fået opholdstilladelse, bliver de visiteret til en kommune, hvor de skal starte en ny og forhåbentlig stabil tilværelse.

Når flygtninge får opholdstilladelse i Danmark, ser tilværelsen og fremtiden for de fleste lys og positiv ud. Men selvom bekymringerne, om hvorvidt familien får asyl eller bliver familiesammenført, er væk, står både børn og voksne over for en række nye udfordringer, når den første lettelse og glæde har lagt sig. Børnene skal nu for alvor prøve kræfter med et dansk hverdagsliv, hvor de har svært ved at tale med deres nye kammerater, måske føler sig bagud fagligt, skal finde sig til rette i fodboldklubben og i det hele taget skal vænne sig til en på alle måder ny situation for dem selv og deres forældre. For at undgå, at de bliver overmandet af de mange udfordringer, er det vigtigt at have opmærksomhed på de rammer og forhold, børnene lever med i Danmark.

Jeg ved, at der er rigtig mange dygtige fagprofessionelle og passionerede frivillige, der ønsker at gøre det bedste, de kan, for disse børn, når de møder dem, fx i skolen, i en af kommunens forvaltninger eller i foreningslivet. Af samme grund har Børnerådet gennemført denne undersøgelse med og om børn, der er flygtet eller blevet familiesammenført, så vi kan kvalificere den støtte og de indsatser, som børnene mod-

tager ude i kommunerne. Undersøgelsen er blevet til med støtte fra VELUX FONDEN og er en del af projektet 'Børn som eksperter', og i rapporten her stiller Børnerådet skarpt på de første år efter, at børnene og deres familier er ankommet til en kommune.

Børnene, der er flygtet eller familiesammenført, ved bedst selv, hvordan de oplever de første år efter, at de har fået opholdstilladelse i Danmark. Hvordan er det fx at komme i en dansk skoleklasse? Hvor svært er det egentligt at få danske venner? Hvad savner de hjælp til i hverdagen? Og hvordan taler man om Syrien og savnet af efterladte familiemedlemmer og venner? Det er noget af den viden og de erfaringer vi har samlet i denne rapport, hvor vi blandt andet har talt med 11 syriskfødte børn, der har været i Danmark mellem to og fire år.

Derudover har vi spurgt mere end 3.700 elever, der går i 7. klasse om, hvad de ved og mener om flygtninge, og vi har talt med 24 børn, der er født og opvokset i Danmark, om hvordan de tror, det er at være barn og flygtet til Danmark. Disse perspektiver er inddraget, fordi det fortæller os noget om, hvordan vi som omverden – som klassekammerater, forældre, fagfolk og naboer – kan hjælpe børn, der er flygtet, med at føle sig velkomne og med at blive en del af vores fællesskaber.

Det er afgørende, at alle, der møder børn, der er flygtet eller blevet familiesammenført, ser barnet og ikke flygtningen først. Børnene giver udtryk for, at de allerhelst bare vil være som alle andre børn. Det skal vi hjælpe dem med at være. Og så er det

vigtigt at huske på, at de børn, som kommer til Danmark, har overvundet svære livsomstændigheder og har en stærk drivkraft og motivation for at skabe et nyt og trygt liv. Den drivkraft og motivation skal vi gribe hurtigst muligt, så børnenes ressourcer bliver brugt, og de får den rigtige støtte til de ting, der er svære.

Nogle af børnene fra Syrien har rigtig gerne villet fortælle deres historie om, hvordan de kom til Danmark. Det har de selvfølgelig fået mulighed for, og vi har gengivet nogle af fortællingerne heri. De er med til at hjælpe os med at forstå, hvad det er for en bagage, syriske børn kommer hertil med. Og som man kan læse, er den ganske tung.

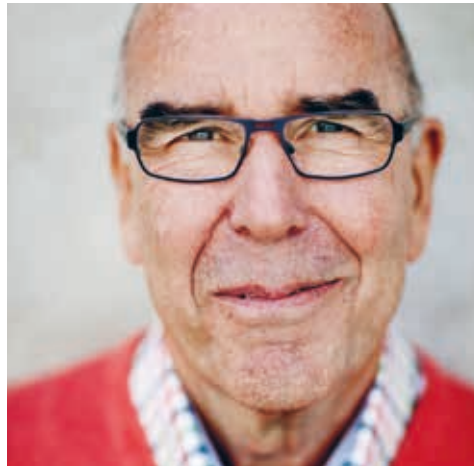
På Børnerådets vegne vil jeg gerne takke de mange børn, der har deltaget i vores undersøgelse. Jeres fortællinger i interviewene og svar på spørgeskemaet er vigtig viden for alle de voksne, der møder børn og unge, der er flygtet til Danmark eller er blevet familiesammenført. Der skal også lyde en tak til medarbejderne i kommunerne og på skolerne, der har formidlet kontakten til børnene, ligesom jeg gerne vil takke følgegruppen for god faglig sparring igennem hele processen. Endelig skal der lyde en tak til VELUX FONDEN, som har gjort det muligt at gennemføre denne undersøgelse.

Rigtig god læselyst!

PER LARSEN

Formand for Børnerådet

Børnene, der er flygtet eller familiesammenført, ved bedst selv, hvordan de oplever de første år efter, at de har fået opholdstilladelse i Danmark.

KORT OM UNDERSØGELSEN

I denne undersøgelse støttet af VELUX FONDEN får vi et indblik i, hvordan børn, der er flygtet eller blevet familiesammenført, oplever de første år i Danmark, efter at de og deres familier har fået opholdstilladelse og er blevet visiteret til en kommune. Derudover bliver vi klogere på, hvad almindelige 7.-klasse-elever i Danmark ved og mener om flygtningebørn i Danmark. Deres syn på og tilgang til børn, der er flygtet, har betydning for, hvordan de syriskfødte børn bliver mødt af deres jævnaldrende i hverdagen.

Rapporten er således skrevet på baggrund af tre forskellige kilder: Enkeltinterview med elleve syriskfødte børn mellem 12 og 13 år, der har været i Danmark mellem to og fire år; gruppeinterview med i alt 24 danskfødte børn, som går i 7. klasse; samt resultater fra en kvantitativ undersøgelse blandt 3.722 børn i 7. klasse, der har besvaret et elektronisk spørgeskema om deres erfaringer med og viden om børn, der er flygtet eller blevet familiesammenført.

Hovedindholdet i rapportens kapitler er en formidling af disse tre forskellige børneperspektiver og består af citater fra de kvalitative interview, kvantitative resultater fra spørgeskemaet samt en række faktabokse. Rapporten indledes med et kapitel, der rammesætter flygtningesituationen i international og dansk kontekst samt gengiver nogle af børnenes oplevelser fra flugten. Rapporten afsluttes med et kapitel om Børnerådets anbefalinger til de myndigheder og voksne, der møder børnene i dagligdagen.

Børnenes citater er tilrettet af hensyn til læsevenlighed, ligesom tolkede samtalebidder indgår som en del af børnenes stemme. Af hensyn til børnenes anonymitet er navne og andre genkendelige markører, fx stednavne, ændret. Processen i forhold til indsamling og behandling af data er beskrevet sidst i rapporten i metodekapitlet.

SITUATIONEN FOR BØRNEFLYGTNINGE I DAG

På verdensplan vokser antallet af flygtninge i disse år. FN skønner, at halvdelen af verdens flygtninge er børn, og at størstedelen er fra Syrien og Afghanistan. Også i Danmark er der langt flere flygtninge under 18 år end tidligere. I 2015 fik 7.448 børn opholdstilladelse i Danmark, hvoraf langt størstedelen er fra Syrien. Til sammenligning var tallet i 2014 blot 2.518. Tallene rummer både de børn, der selv har taget flugten til Danmark og har fået asyl, og de børn, der er blevet familiesammenført med deres forældre i Danmark. Syrere er nu den femte største gruppe af udlændinge i Danmark, og de syriske familier udgør størstedelen af de nyankomne flygtninge.

Hvad enten børnene har fået asyl eller er blevet familiesammenført, har de ofte traumatiske oplevelser i bagagen: De har oplevet flere år med krig, måske et ophold i en flygtningelejr og selve flugten gennem Europa. Børnene fra Syrien har ofte været uden skolegang og har ikke fået dækket basale behov for tryghed og stabilitet i en årrække. Når børnene, der er her med deres familie, har fået opholdstilladelse, skal de ud at bo med familien i en kommune. Kommunernes praksis, for hvordan de håndterer flygtningebørn, varierer dog både i forhold til skoletilbud, støtte til fritidsaktiviteter og særlig støtte til børnene og familierne.

At blive integreret og få et velfungerende hverdagsliv kræver de rette rammer og den rette støtte fra både myndigheder og civilsamfund. Et øget antal flygtninge betyder naturligt et større pres på blandt andet kommunernes ressourcer til at løfte opgaven. Udover de rammer som den enkelte kommune selv fastsætter, og som har betydning for børnenes hverdag, er der også

den seneste tid blevet vedtaget en række lovændringer, der har konsekvenser for flygtningebørnene og -familierne. Fx har kommunerne fået mulighed for at oprette særlige grundskoletilbud, der ligger uden for folkeskoleloven, til blandt andet flygtningebørn. Børnerådet har kritiseret denne mulighed for at give kommunalbestyrelser for vide rammer i forhold til tilrettelæggelsen af undervisningens omfang og indhold, hvilket kan resultere i store variationer i kvaliteten på tværs af landet. Derudover er antallet af elever og klassetrin i de traditionelle modtageklasser blevet udvidet, og det er blevet muligt at sende flygtningebørnene direkte ud i almindelige folkeskoleklasser.

Børnene, der er flygtet eller blevet familiesammenført, bliver desuden påvirket af lovgivning og stramninger, som er målrettet de voksne flygtninge, men som rammer hele familien. Det gælder fx integrationsydelsen og optjeningsprincippet, som Børnerådet har kritiseret for at resultere i en væsentlig lavere indkomst for flygtningefamilierne, der ikke lever op til opholdskravet, hvilket kan føre til økonomisk og social marginalisering.

Folketinget har også vedtaget skærpede krav til permanent ophold, som Børnerådet mener kan presse flygtningene og føre til øget usikkerhed om familiernes fremtidsmuligheder i Danmark og derfor til marginalisering blandt sårbare familier. Det kan have negative konsekvenser for børnenes udvikling og trivsel.

Derudover er udlændingeloven blevet ændret, således at nogle personer fra krigshærgede områder først efter tre år kan søge om familiesammenføring. Børnerådet har kritiseret denne lovændring for at kunne

medføre, at børn, der fx opholder sig i krigshærgede områder, skal vente i over tre år på at blive genforenet med en forælder og komme i sikkerhed, eller at forældre vil føle sig nødsaget til at tage deres børn med på flugten eller sende dem afsted som uledsagede. Alle disse scenarier risikerer at traumatisere børnene yderligere, hvilket kan have alvorlige konsekvenser for deres trivsel og integration her og nu samt på sigt.

Børnerådet savner generelt fokus på børnene og de direkte eller indirekte konsekvenser, som stramninger og ændringer i lovgivningen har for deres trivsel og udvikling. Danmark har tilsluttet sig FN's Børnekonvention, og det betyder, at staten kontinuerligt skal sikre overholdelse af blandt andet artikel 3 om barnets bedste, som indebærer en forpligtelse til at vedtage særlige regler, der beskytter barnet. Ligeledes artikel 22, der understreger statens forpligtelse til at sikre særlig beskyttelse af børn, som er flygtninge, og artikel 28 og 29, der handler om retten til uddannelse og kvaliteten heraf. Endelig er Danmark ifølge artikel 2 i konventionen forpligtet til at implementere artiklerne uden nogen form for forskelsbehandling, således at alle børn i Danmark oplever de samme rettigheder.

BØRNENES FORTÆLLINGER OM FLUGTEN TIL DANMARK

MAHDI PÅ 13 ÅR FORTÆLLER

Vi har faktisk været i Jordan flere gange, fordi vi har boet så tæt på den jordanske grænse. Vi har tit været på ferie der, og vi har ikke oplevet problemer ved at være i Jordan. Men en dag ser jeg, at folk i min by ligger og sover på gaden. Jeg er der sammen med min far, som giver dem madrasser at ligge på, og vi forstår, at de ligger i kø for at få tilladelse til at komme ind i Jordan.

Min far og jeg går hjem. Min onkel går i moskeen for at bede, og mens han er der, sker der et bombardement af moskeen. Vi hører bomberne og bliver bekymrede for min onkel. Vi finder ud af, at min onkel er død, fordi vi får en opringning fra en af min fars venner. Han beder min far om at komme og identificere min onkel. Her ser jeg for første gang min far græde. Det var hårdt for ham, han elskede min onkel. Jeg sover slet ikke den nat. Jeg er meget forskrækket. Min far tager mig i sine arme, så jeg kan føle mig tryk og i sikkerhed.

Vi beslutter, at vi vil flygte til Jordan. Det skulle være nemt at komme ind der, fordi

der er åbne grænser mellem Syrien og Jordan visse steder. Den dag vi skal afsted, står jeg på gaden sammen med naboens søn, da der kommer et bombenedslag lige imellem os. Jeg ville have været død, hvis jeg havde stået bare lidt derfra.

Da vi skal flygte, er det hele så rodet. Jeg får ikke skiftet tøj i flere dage. Vi har fået at vide, at vi skal gå langs husmurene, så flyene ikke kan se os. Vi kommer ind i Jordan, men det er sværere, end vi havde troet. Vi må flygte fra en snigskytte. Vi løber hurtigt over grænsen, da han ikke ser os.

Jeg har også oplevet noget andet. Det var før flugten. Jeg er i det område, hvor min far arbejdede som bilforhandler. Pludselig mærker jeg, at jorden ryster under mig, jeg går ud og ser, at det er en tank, der styrer lige imod os. Jeg tænker, at nu dør jeg. Tanken skifter pludselig retning og drejer. Den kører væk. Jeg har det, som om jeg ikke kan få vejret.

YANA PÅ 13 ÅR FORTÆLLER

Vores familie har det svært i Syrien. Min far har ikke længere sit arbejde, og vi er altid bange for, at krigen skal komme tættere på vores område. Vi beslutter at tage til Tyrkiet. Min far vælger at flygte videre til Danmark derfra. Han flygter fra en Tyrkisk by, der ligger tæt på den syriske grænse. Jeg kan ikke huske, hvad byen hedder. Vi, der bliver tilbage i Tyrkiet, må bo i en flygtningelejr, og vi må arbejde. Jeg arbejder fra kl. 7 - 18, så jeg går ikke i skole på det tidspunkt. Der er to år, hvor jeg ikke går i skole. Jeg arbejder med syning. Min bedstemor er der også. Vi skal tjene penge til hendes medicin.

Vi skal videre til Danmark, til min far. Min bedstemor rejser tilbage til Syrien, fordi hun har det dårligt. Rejsen til Danmark er hård. Det er svært med pas og transit og ventetid, men min far kommer og tager imod os i lufthavnen, selvom han er forsinket. Vi flytter med det samme sammen med min far, der hvor han bor.

RAFI PÅ 13 ÅR FORTÆLLER

Jeg har været i Danmark i cirka fire år. Jeg kommer hertil alene. Min far er i fængsel i Syrien. Jeg skal rejse alene til Danmark for at komme i sikkerhed, og så skal min mor komme senere. Jeg er ti år, da jeg flygter. Jeg følges med en mand og en kvinde, som ikke er fra min familie. Vi flygter fra Damaskus over Østrig til Danmark. Mine bedste-forældre kommer også hertil, men dem følges jeg ikke med. Jeg må ikke bo sammen med dem i Danmark i starten.

Jeg starter med at bo på et særligt asylcenter for børn, som ikke har familie med. Det er ikke rart. Der er nogle af drengene, som drikker øl. Min onkel er også i Danmark. Han sørger for, at jeg kommer til at bo sammen med ham efter et par måneder – han kan ikke lide, at jeg bor på det center.

Min mor bliver familiesammenført til Danmark efter to år. Min far er stadig i fængsel.

KAIF PÅ 13 ÅR FORTÆLLER

Mens jeg bor i Damaskus, oplever jeg bombardement. Min mor og jeg gemmer os inde på toilettet. Der sker ikke noget med os, men jeg kan høre, at en mand bliver skudt ude foran vores hus. Jeg ser ham ikke, men jeg kan høre ham skribe.

Jeg vil gerne fortælle om vores flugt med skib. Det er en vanskelig tur, fordi roret på skibet er gået i stykker, og vi havde kun kort tid til at nå det store skib. Men skibet bliver helt oversvømmet, så der er to mænd, der svømmer. Det tager otte timer, men de er rigtig gode svømmere. Deres kroppe er helt i opløsning. Min far giver dem en fløjte.

Hele familien ankommer til Sandholm-lejren. Vi er syv personer i alt, og vi bor på to værelser. Jeg kan ikke så godt lide at være der, for der er alt for mange mennesker. Der er så mange, at vi skal stå i kø, når vi skal have mad. Men det er der, jeg begynder at lære dansk.

FAMILIENS TRIVSEL

"JEG TROR, MINE FORÆLDRE HAR DET GODT. MEN DET ER LIDT SVÆRT OGSÅ"

Ikke overraskende fortæller børnene, at det mest afgørende for deres forældre er, at familien er i sikkerhed fra krigen i Syrien. Som Nabil på 13 år siger: "Min mor og far er meget glade. Uanset hvad er det meget bedre end at være i Syrien, mens der er krig." Det samme fortæller 13-årige Kaif: "Mine forældre kan godt lide at være her, fordi der ikke er krig. Livet er balanceret her."

Men ligesom børnene oplever forældrene også udfordringer ved at skulle bo i et nyt og fremmed land. Yana på 13 år kan mærke, at hendes forældre nogle gange har det svært: "Jeg tror, mine forældre har det godt. Men det er lidt svært også."

Flere af børnene giver udtryk for, at de ikke rigtigt taler med deres forældre om Syrien, men hjemme hos Mahdi, der er 13 år, snakker de om, hvordan det vil være at komme tilbage: "Mine forældre er meget glade for at være i Danmark. Men det ville være bedst, hvis vi kom her på en tur, og så skulle vi tilbage igen. Men det tager lang tid, før vi kan tage tilbage. Og jeg ser ikke nogle dårlige ting i Danmark. Danmark og danskerne er gode. Men det er lidt noget med, at vores land er noget helt andet. Og jeg vil rigtig gerne tilbage."

Quasim på 13 år, hvis far er syg, fortæller, at hans far synes, tilværelsen i Danmark er så svær, at han hellere ville være i Abu Dhabi: "Min far har lidt fortrudt, at han kom til Danmark, fordi han siger, at hvis vi var i Dubai, kunne vi være sammen med hans søn, min bror, som har en rigtig god forretning, og der taler de også arabisk. Så han er ikke så meget glad."

Flere af børnene fortæller, at deres forældre kæmper med det danske sprog, og at børnene hurtigt overhaler dem: "Min mor kommer altid over til mig og siger, 'vil du lære mig dansk?'. Jeg siger altid ja, for jeg synes, det er nemt," siger Kaif.

Hjemme hos Quasim er det også ham, der er bedst til at snakke dansk. Det betyder, at han må hjælpe sin far meget, både med praktiske ting og med at tolke: "Nogle gange har min far brug for hjælp om aftenen, så vil han ringe efter hjælp, men bliver sur, fordi han ikke kan snakke dansk. Så hjælper jeg ham, selvom det er sent. For nogle gange virker tolken ikke, så snakker jeg og hjælper ham lidt."

Børnene fortæller, at deres forældres håb for og drømme om fremtiden primært handler om familiens trivsel, sikkerhed og sammenhold. Asu, der er 13 år, fortæller: "Altså deres største ønsker er jo at se, at det går godt med os her, og at vi kommer videre. Og et andet ønske er jo, at de selv kan få et job og komme videre med sproget." Yanas forældre har de samme ønsker: "At vi skal være sammen. At vi går i skole og lærer dansk. At vi har det godt."

Selvom Rafi på 13 år og det meste af hans familie er i sikkerhed i Danmark, er det ikke ensbetydende med, at alle bekymringer er væk. For hans far sidder i fængsel i Syrien, og der er stor uvished om, hvorvidt de nogensinde bliver genforenet. Derfor er Rafi og hans mors største ønske: "At min far skal komme tilbage. Vi ved ikke, hvornår han bliver løsladt." Basma på 13 år ved også, at særligt hendes far har et højt ønske om at få samlet resten af familien i Danmark: "Selvfølgelig er min fars største ønske, at hans far kommer her til landet."

"DE MØDTE, FORDI DE VAR EN KONTAKTFAMILIE"

Flere af børnene fortæller, at de har fået støtte, da de ankom til den kommune, de blev visiteret til. Farid på 12 år kan huske, at familien fik en rundvisning i byen: "I starten så var det sådan, at en fra kommunen kom og viste os alle mulige steder i byen, og hvad var der og der og der. Og hospitalet, så vi ved, hvor vi skal gå hen, hvis nogen bliver syge."

Asu er blevet familiesammenført med sin far, så han og hans søskende synes ikke, det hele var helt så fremmed. Alligevel synes Asu, at det var godt, at kommunen kiggede forbi: "Vi er blevet familiesammenført, og min far havde et hus, hvor han allerede havde sat nogle møbler ind, så huset var jo klar til os. Men efter en lille periode, så kom nogen fra kommunen og spurgte os, hvordan vi havde det og stillede nogle spørgsmål til os. Jeg synes, det er rigtig godt."

Flere af børnene fortæller også om mere varige kontakter til medarbejdere i kommunen, der støtter familien på forskellige måder. 12-årige Zainas fortæller, at hendes far får hjælp fra kommunen, blandt andet med papirer og forskellige andre ting, og Zaina mener ikke, de har brug for mere hjælp.

Der er flere af børnene, der som Zaina giver udtryk for, at familien ikke har brug for mere hjælp, eller ikke tror, at deres forældre vil have mere hjælp. Fx også Basma, der har fået hjælp fra Røde Kors: "De er rigtig søde. De hjælper, når man beder om hjælp."

Desværre er det ikke alle, der får tilstrækkelig hjælp. Quasim, hvis far er syg, oplever ikke, at faren får den hjælp, han har brug for, og som han gerne vil have. Det både

KOMMUNERNES FORPLIGTELSE I FORHOLD TIL STØTTE TIL FAMILIEN

Efter integrationsloven skal den kommune, som en flygtningefamilie er blevet visiteret til, tilbyde nyankomne flygtninge en helheds- og familieorienteret integrationsindsats.

Det indebærer:

- en integrationskontrakt
- et integrationsprogram
- en danskuddannelse
- en integrationsplan
- udpegning af en koordineringsansvarlig forvaltning
- tilbud om en helbredsmæssig vurdering.

Kilde: integrationsloven

Derudover kan kommunen på baggrund af en børnefaglig undersøgelse iværksætte en række foranstaltninger for barnet efter servicelovens §50, herunder blandt andet:

- ophold i daginstitution, fritidshjem, ungdomsklub eller lignende
- praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemme
- udpegning af en fast kontaktperson for barnet eller den unge eller for hele familien.
- familiebehandling eller behandling af barnets eller den unges problemer
- døgnophold eller aflastningsordning for både forældremyndighedsindehaveren, barnet eller den unge og andre medlemmer af familien i en plejefamilie, på et godkendt opholdssted eller på en døgninstitution eller i et botilbud.

Kilde: serviceloven, kapitel 11 om særlig støtte til børn og unge

frustrerer og bekymrer Quasim: ”Min far får ikke nogen hjælp. Han får kun, hvis han ringer til nogen fra kommunen, så kommer de og hjælper ham, fordi han kan ikke lave mad. Der er nogle andre familier, som kan rigtig meget dansk, de har nogle sagsbehandlere og nogle kontaktpersoner og nogle arabere, som arbejder inde i kommunen, som hjælper dem. De har slet ikke brug for dem, fordi de kan selv klare sig selv. Men min far kan ikke klare sig selv, og han får ikke nogen hjælp. Jeg har set hans sagsbehandler én eneste gang, og jeg kan faktisk ikke huske hendes ansigt. Jeg ved ikke, hvorfor han ikke får hjælp. Der skal være lighed, alle skal have samme hjælp.”

Når børnene bliver spurgt, om deres mor og far modtager nogen støtte eller hjælp, fortæller flere, at de har fået tilbudt en kontaktfamilie gennem kommunen. Det er de fleste af dem meget glade for. Hjemme hos Mahdi har de dog valgt at takke nej: ”Ingen kontaktfamilie, fordi min far har afvist det. Men vi har fået det tilbudt.”

Farid fortæller, at hans mor har fået en god veninde, der egentligt startede med at være en kontaktfamilie: ”Min mor har en dansk veninde. De mødtes, fordi de var en kontaktfamilie. Sådan hvor danske familier søger om en syrisk familie at snakke med, og en syrisk familie søger om en dansk familie at snakke med.” Det er dog mest kvinderne, der har etableret en relation, uddyber Farid: ”Altså det er faktisk min mors veninde, fordi det er sådan mest dem, der snakker. Manden snakker ikke så meget, fordi min far har heller ikke så meget tid, fordi han arbejder i weekenden.”

Hjemme hos Asu har de haft kontakt til en dansk familie lige fra starten, som de

Min mor var leder for sygeplejersker, og min far lavede bildele. De har ikke fået job i Danmark.

ASU

er meget glade for: "Kommunen tilbød en kontaktfamilie næsten fra den dag, vi kom til Danmark. De kommer og besøger os, og vi besøger dem. De er virkelig søde, de hjælper os rigtig meget."

Det samme gælder hos Yana: "De hjælper os med papirer og breve. Hvis der kommer et brev med posten, så hjælper de os med at læse det."

"HAN RÅBTE GRIMME ORD"

Desværre har nogle af børnene, der er født i Syrien, oplevet, at de selv eller deres familie ikke er blevet taget godt imod i Danmark. Yana fortæller om en negativ oplevelse, som har gjort stort indtryk på hende: "Jeg har bare gået på gaden, og en råbte efter mig. Han råbte grimme ord." Heldigvis har hun ikke haft lignende oplevelser siden. Det er ikke kun fremmede mennesker på gaden, der konfronterer børnene med negative holdninger. 12-årige Marwas veninde har fortalt Marwa, at hendes bedstemor ikke kan lide flygtninge: "Min veninde var sur på sin bedstemor, fordi hun sagde, at hun hader os, og vi skal tilbage til vores 'lorreland', og at vi ikke skal tage deres land."

Børnerådets seneste analyse om børneflygtninge tyder på, at forældres holdninger til flygtninge smitter af på deres børns holdninger og adfærd. Analysen viser blandt andet, at de danskfødte børn, hvis forældre er mest positive i forhold til flygtninge, i langt højere grad har lyst til at hjælpe et flygtningebarn til et godt liv i Danmark, end de børn, hvis forældre er mest negative. 61 pct. af de børn, hvis forældre er mest positive i forhold til flygtninge, svarer, at de i høj grad har lyst til at hjælpe et flygtningebarn til et godt liv. Til sammenligning svarer 21 pct. af de børn, hvis forældre er mest negative, at

de i høj grad har lyst til at hjælpe (Børnerådet, 2017b).

Nogle af børnene fortæller også, at deres forældre har haft negative oplevelser, som præger deres syn på danskere og Danmark. Rafi fortæller, at hans mor har dårlige erfaringer med danske unge: "Der er nogen, der har taget dårligt imod hende, og nogen der har taget fint imod hende. Nogle gange driller de og snakker om Mohamed og muslimer og sådan noget. Det er mest de 18- og 19-årige danskere, min mor hader, fordi det er altid dem, der snakker."

Uviljen og utrygheden over for noget nyt og fremmed kan gå begge veje, bekræfter Amin og Katoon, der begge er født og opvokset i Danmark og har udenlandske forældre. "Nogle siger, at danskerne ikke kan lide os indvandrere. Min mor siger, at danskerne ikke kan lide os, og at der er et problem. Og det er, fordi hun kom hertil, da det var meget racisme-agtigt. Det har gjort min mor meget hård," fortæller Amin. Katoon supplerer: "Ja, så har de ikke et godt blik på Danmark. Mine forældre spørger, hvorfor jeg gør ligesom danskere. Jeg bliver sur over det, fordi danskere også er mennesker."

Det overrasker hverken Line eller Katoon, at børn, der er flygtet, har oplevet ubehagelige ting og racisme: "Altså, jeg hører tit folk, der siger, at flygtninge skal skride hjem til deres land igen," fortæller Line. Katoon, der har thailandske forældre, supplerer: "Danmark er begyndt at ændre sig. Der er mere racisme i dag. Når jeg er ude og hilser på folk, så bliver de bange for mig. De tror nok, at jeg er en flygtning."

Hvor nogle af børnene, der er flygtet eller familiesammenført, har dårlige erfaringer

med, hvordan folk født i Danmark behandler dem, har de fleste også gode. Fx fortæller Zaina: "Faktisk er danske familier så søde, så søde. Forældrene er bedre end eleverne. Når vi tager med til fest, så henter de halalkød til os. Og når de ser os, så smiler de altid til os. Så bliver jeg glad." Marwa synes, hendes far er god til at sørge for, at familien får et dansk netværk: "Det er min far, der har fået kontakt til danske familier. Sidste år holdt vi fastelavn sammen med dem."

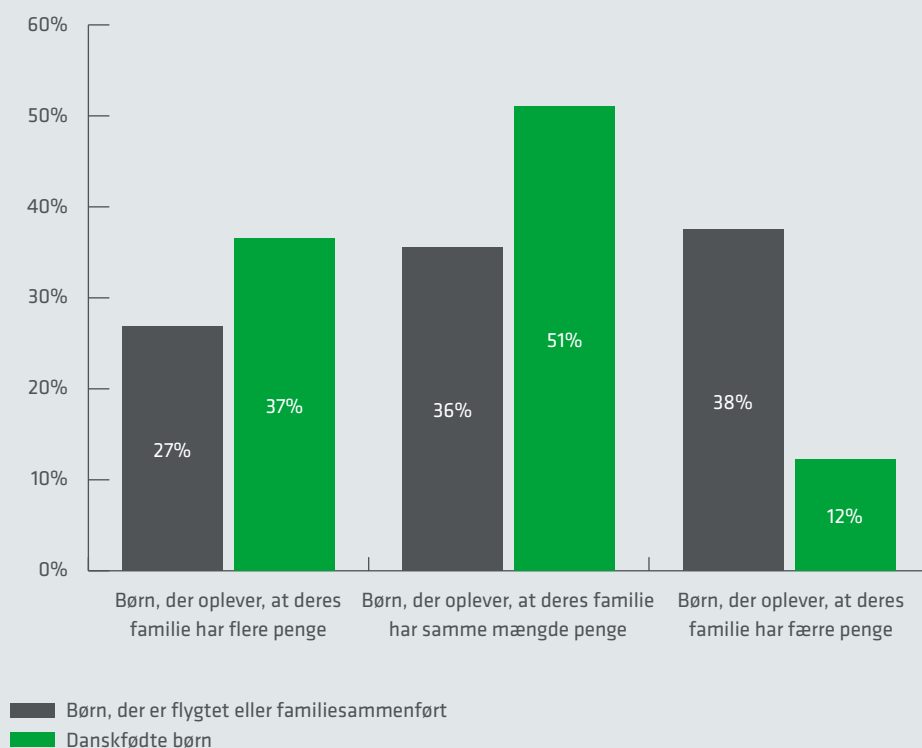
"HUN BURDE VÆRE JORDEMODER, MEN DET ER HUN IKKE I DANMARK"

Det er ikke bare en stor omvæltning i forhold til sprog og kultur for de syriske familier, når de flygter til Danmark. For flere af dem er livet i Danmark også forbundet med store forandringer i forhold til jobsituation, boligsituation og deres status generelt. Børnene fortæller, at det er noget, der fylder hos deres forældre, og det kan være svært at acceptere, at man har en god uddannelse og har haft et godt job tidligere, men pludselig ikke kan få et job i samme branche eller ikke noget job overhovedet.

Asus forældre havde gode jobs i Syrien, men går nu arbejdsløse: "Min mor var leder for sygeplejersker, og min far lavede bildele. De har ikke fået job i Danmark."

Det ikke at have et job har betydning for, hvor glade forældrene er for at være i Danmark, fortæller nogle af børnene. "De er glade, men de vil jo helst være i hjemlandet, fordi min mor er ikke så meget her, min far har fået et arbejde som bibliotekar og lærer, men min mor sidder stadigvæk. Hun burde være jordemoder, men det er hun ikke i Danmark. Så hun er lidt sådan sur over, at hun skal lære det igen," siger Farid.

FIGUR 1: BØRN, DER ER FLYGTET ELLER FAMILIESAMMENFØRT, SVARER OFTERE, AT DERES FAMILIER HAR FÆRRE PENGE END ANDRE FAMILIER I DANMARK

Antal svar: 3.432, heraf 104 børn, der er flygtet eller familiesammenført.

Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Er du flygtet eller familiesammenført fra et andet land til Danmark?* og *Tænk på, hvor mange penge din familie har. Og hvor mange penge andre familier i Danmark har. Tror du, din familie har flere eller færre penge end de fleste andre familier i Danmark?*

Ingen af børnene fortæller, at deres forældre varetager samme jobfunktion i Danmark, som de gjorde i Syrien. Fx Marwas mor og far, der var henholdsvis skoleinspektør og farmaceut: "Min mor går i skole nu, og min far har været i praktik i Matas, men nu har han ondt i ryggen, så han laver ikke noget." Nabils far er i gang med en ny uddannelse: "Min far var tømrer i Syrien. Nu er han i gang med at tage kørekort til at blive lastbilchauffør." Og Basmas far, der arbejder på hospital i Syrien, arbejder nu i et supermarked.

Billedet af, at de syriskfødte børns forældre har lavtlønnet arbejde eller ingen arbejde, stemmer overens med besvarelserne fra spørgeskemaet. Figur 1 viser, at de børn, der er flygtet eller familiesammenført, oftere svarer, at deres familie har færre penge end andre familier, end danskfødte børn. Samtidig vurderer over en fjerdedel af børnene, der er flygtet eller familiesammenført, at deres familie har flere penge end gennemsnittet. Det kan tyde på, at nogle af disse børn kommer fra familier, der i hjemlandet har været relativt velstillede, hvilket kan være en af årsagerne til, at børnene fortsat vurderer familiens sociale status over middel.

De syriskfødte forældres jobsituation går ikke kun ud over deres livskvalitet og selv-værd, det har også materielle konsekvenser, som børnene lægger mærke til. Fx fortæller Mahdi, at han havde et meget privilegeret børneliv i Syrien, og at det er svært at vænne sig til et andet liv med færre penge: "Jeg har haft et virkelig godt liv i Syrien. Fx var Playstation ikke kommet til Syrien, så min far bestilte en fra Saudi Arabien, ligesom den bedste cykel jeg har haft. Mine forældre har altid spurgt mig om mine ønsker, og

så snart jeg var færdig med ordene, så kom gaven. Jeg har haft et værelse fyldt med alt det her nye legetøj, som andre i Syrien måske ikke har haft. Det var jo lidt svært for mig at komme til et andet land, hvor der ikke er råd til alle de ting. Det var en kæmpe forskel. Jeg kan ikke lide det hus, vi bor i her. Det har kun to værelser og en stue. Det er alt for småt til os.”

Flere af børnene synes, de bor meget småt. Zaina ville fx ønske, hun havde sit eget værelse: ”Da jeg kom her over, tænkte jeg, ’ej, hvor er det dejligt her, Danmark er rigtig god’, men efter vi er kommet her, så tænker jeg, ’hvorfor har vi den her lille lejlighed?’. Det vigtigste er, at jeg vil have mit eget værelse. Før havde mine tre brødre et værelse, jeg havde et værelse, og min far og mor havde et værelse. Nu har vi kun to værelser. Min mor og far sover på et værelse, og mine to brødre sover på værelse, og min bror og jeg sover i stuen. Og værelserne er meget meget små.”

Jeg har haft et værelse fyldt med alt det her nye legetøj, som andre i Syrien måske ikke har haft. Det var jo lidt svært for mig at komme til et andet land, hvor der ikke er råd til alle de ting. Det var en kæmpe forskel.

MAHDI

FÆLLESSKABER OG RELATIONER

”DE ANDRE I KLASSEN PRØVER AT HJÆLPE OS”

Det er vigtigt for børns trivsel, at de føler, de hører til og er en del af et fællesskab. Derfor er venner i og uden for skolen en utrolig vigtig del af det gode børneliv. Det gælder også for børnene, der er født i Syrien. Heldigvis har flere af dem mødt imødekomende børn i skolen, der har inviteret dem ind i eksisterende fællesskaber.

Basma fortæller: ”De andre i klassen prøver at hjælpe os. I pauserne leger de med os. Og jeg har været hjemme hos en pige fra klassen efter skole. Vi spillede computer, hun lagde neglelak på mig, og vi legede med hendes søster.” Da Basma bliver spurgt, om hun har gjort noget særligt for at få gode venner, svarer hun, at det har hun ikke, hun har bare været sig selv.

Farid fortæller, hvordan det lige i begyndelsen var svært at skabe relationer til jævnaldrende, men at hans interesse for fodbold har hjulpet ham til at få kontakt med de andre børn: ”I starten var det lidt svært altså at have nogle venner og snakke med nogen og sådan, men så bliver man bare ved, og så er der nogen, som gerne vil. Sådan hvis man kan lide fodbold, så er der nogen, som kan lide dét, så snakker man meget med hinanden.”

Da Kasper, der er født i Danmark, bliver spurgt, hvordan han tror, man tager bedst imod børn, der er flygtet, peger han på inklusion som det vigtigste: ”Man inviterer dem med. Hvis der nu bliver spillet fodbold i frikvarteret, og de står på sidelinjen og er meget generte for at spørge, om de må være med, så er det super dejligt, hvis man lige går hen og spørger, om de vil være med. Det, tror jeg virkelig, er vigtigt.”

Og det er alle de syriskfødte børn helt enige i. Det er utroligt vigtigt at blive husket og inkluderet i fællesskabet i klassen, og det gør ondt, hvis man føler sig uden for og ignoreret. Farid har en ven i klassen, som fra starten har været god til at tage sig af ham: ”Hvis vi havde gruppearbejde, og hvis man ikke havde en makker, fordi de andre måske ikke gad at være sammen med en, så var Frederik med på at hjælpe. Så kunne han godt bare finde ud af at lade være med at være sammen med dem i den anden gruppe og så komme over til mig.”

Fritidsinteresser kan være en god måde at få nye og danske venner på, men det er ikke altid lige enkelt at få adgang til. Fx fortæller Mahdi, at han går og venter på at få at vide, om han kan få et armbånd til den lokale svømmehal, men har svært ved at få overblik over processen: ”Altså, vi har snakket med hende omkring, hvorfor det tager lang tid at få armbåndet. Hun siger, at det er forbudt nu. Men så kom min ven og viste mig, at han havde fået et armbånd til svømmehallen og til idræt. Så spurgte jeg, hvordan han havde fået det, hvem der havde givet ham det.”

Mahdi er ikke den eneste, der har svært ved at forstå reglerne omkring fritidsaktiviteter. Quasim har blandt andet gået til svømning og fodbold, men kan ikke længere deltage: ”Jeg ved ikke hvorfor. Jeg ved ikke, hvordan det bliver betalt. Der kom nogen fra kommunen og spurgte mig, hvad jeg havde lyst til. Så sagde jeg, at jeg kan godt kan lide svømning og fodbold. Og hun sagde til mig, at jeg har et år til at spille og svømme.” Nu er det år gået, og Quasim ved ikke, hvordan han kan fortsætte: ”Jeg ved ikke, hvordan man skal melde sig til fast, fordi min far har næsten ikke lært noget, fordi han var syg

DELTAGELSE I FRITIDS AKTIVITETER

Børn, der er flygtet eller blevet familie-sammenført, har fået opholdstilladelse og bor i en kommune, kan gå til de samme fritidsaktiviteter som deres jævnaldrende, det vil sige både i kommunalt og privat regi. Brugerbetaling udgør dog en barriere for, at nogle af børnene kan deltage i fritidsaktiviteter.

Nogle kommuner tilbyder fritidspas, der dækker hele kontingentet eller tilskud til kontingentet. Reglerne er forskellige fra kommune til kommune, men ofte kan man få dækket op til 100 % af det fulde kontingent det første år, man søger fritidspas, op til 50 % af det fulde kontingent det andet år, man søger, og det tredje år kan man ikke modtage fritidspas.

Dansk Flygtningehjælp administrerer desuden 'Fritidspuljen' målrettet flygtningebørn, hvor man kan søge midler til foreningskontingenter og udstyr.

Læs mere om Fritidspuljen på www.fritidspuljen.flygtning.dk

fra den dag han kom her til. Og han har jo problemer med skulderen og kan ikke køre bil, så han bruger mange penge på at køre frem og tilbage fra sygehuset. Og jeg ved ikke, hvordan man melder sig til de der fritidsinteresser.”

Selvom man går til en masse aktiviteter, er det ikke ensbetydende med, at man får danske venner. Yana går både i pigegruppe og til fodbold, men selvom aktiviteterne er åbne for alle børn, går der ikke nogen danske børn, og det, synes hun, er ærgerligt: ”Det er ikke kun for os fra Syrien, men der kommer ikke nogen danske børn. Kun én tror jeg. Jeg ved ikke hvorfor, de kommer bare ikke.”

”ALTSÅ VI HAR IKKE SÅDAN ET STORT VENSKAB, DET ER BARE UDEN FOR”

Selvom man umiddelbart er en del af et fællesskab, fx på fodboldbanen, får man ikke nødvendigvis tætte venner. Mahdi spiller tit fodbold med en gruppe drenge, men fortæller, at én ting er at spille fodbold sammen, noget andet er at blive rigtige venner: ”Der er ikke nogen af dem, der har været hjemme hos mig. Altså vi har ikke sådan et stort venskab, det er bare uden for. Jeg vil gerne snakke dansk med dem, jeg prøver og prøver.”

For de fleste børn er det noget særligt at komme hjem til en klassekammerat eller have nogen med hjem på besøg. Det kan være et tegn på, at man er accepteret og mere end bare klassekammerater. Enkelte af de syriske børn har prøvet at have legeaftaler med danske børn efter skole eller i weekenden. Zaina fortæller: ”Jeg har været hjemme ved Luna. Det var rigtig godt, og det var hendes fødselsdag. Alle pigerne og drengene overnattede hos hende i telte.” Børnerådets seneste analyse om børne-

flygtninge viser, at 49 pct. af de børn, der er flygtet eller familiesammenført, synes, at den bedste hjælp, et flygtningebarn kan få for at falde til i sin nye klasse, er, at klassekammerater inviterer det nye barn med hjem efter skole. Til sammenligning svarer 44 pct. af de danskfødte børn, at det er den bedste hjælp (Børnerådet, 2017b).

Hjemme hos Rafi kan det være svært at få lavet legeaftaler, fordi hans mor har meget travlt, og indtil videre har han ikke haft besøg af danske børn derhjemme. Da Rafi bliver spurgt, om han kunne tænke sig at komme hjem til nogle af de danske børn, svarer han: ”Nej, for jeg kan ikke ringe til min mor og få lov, fordi hun er altid på arbejde eller sprogskole, men nogle gange kommer de hjem til mig. Men det er kun de arabiske børn.”

Den usikkerhed og ambivalens, som Rafi giver udtryk for, findes også hos nogle af de danskfødte børn. Den seneste analyse fra Børnerådet om børneflygtninge viser, at de danskfødte børn, der har forældre, som er mest negative i forhold til flygtninge, også er dem, der har mindst lyst til at have besøg af eller selv besøge et barn, der er flygtet. 33 pct. af børnene med forældre, der er mest negative, vil ikke have besøg eller besøge et barn, der er flygtet, hvorimod kun 5 pct. af børnene med forældre, der er mest positive, ikke vil have besøg eller selv besøge et barn, der er flygtet (Børnerådet, 2017b).

Når man inviterer kammerater med hjem, viser man en anden og meget personlig side af sig selv. Man viser, hvordan man indretter sig, hvem ens familie er, og man viser, hvilke rammer og vilkår man lever under. Zaina fortæller, at hun ikke har lyst til at invitere veninder med hjem, fordi

familiens lejlighed er så lille: ”Den her lejlighed, vi har, er faktisk en meget lille lejlighed. I Syrien var det en stor lejlighed, og vi havde en gård, hvor vi kunne lege med mine kusiner. Herovre kan vi ikke lege, jeg har ikke mit eget værelse, jeg sover i stuen sammen med en af mine brødre. Jeg håber, kommunen giver os en større lejlighed, så vi kan få vores veninder på besøg.”

Nabil har heller ikke prøvet at være hjemme hos nogle af sine danskfødte klassekammerater. Han er ikke blevet inviteret hjem til nogen, og da han bliver spurgt, om han kunne tænke sig at blive inviteret, er han i tvivl, om han har mod på det: ”Nej, det er sådan... Ja. Ja nej eller nej ja. Grunden er sproget.” William, der er født i Danmark, synes også, det er svært etablerer relationer til flygtningebørn, for som han siger: ”Det er svært at blive venner, fordi man ikke rigtig kan kommunikere. Man kan jo ikke snakke.”

”ALLE LÆRERE SIGER TIL OS, AT VI SKAL TALE DANSK SAMMEN, MEN DET ER SVÆRT”

Børnene fra Syrien er meget bevidste om, at det er godt at få venner, der er født og opvokset i Danmark. Det har betydning for, hvor hurtigt de lærer at tale dansk og lærer den danske kultur at kende. Samtidig er børnene også enige om, at det er rart at have venner, der taler ens eget sprog og kender det land, man kommer fra. Den holdning bliver bakket op af spørgeskema-besvarelserne fra den seneste analyse om børneflygtninge. Her svarer 43 pct. af de danskfødte børn og 42 pct. af børnene, der er flygtet eller familiesammenført, at det vigtigste for at få et godt liv i Danmark er at få danske venner. Der er lidt større forskel mellem børnenes svar, når det handler om, hvor vigtigt det er at få venner fra det samme land, som barnet selv er flygtet fra. Her

svarer 20 pct. af de danskfødte børn og 24 pct. af børnene, der er flygtet eller familiesammenført, at det er det vigtigste (Børnerådet, 2017b).

Basma fortæller, hvorfor hun synes, det er vigtigt både at have venner, der er født i Danmark og i Syrien: ”Jeg har en dansk og en syrisk veninde. Det er vigtigt at have begge dele. Fx Yana fra klassen, hun kan ikke tale så meget dansk, så når vi skal lave lektier, så hjælper hun mig, og jeg hjælper hende. Det er vigtigt med danske venner, fordi vi lærer sproget, og hvis vi udtaler noget forkert, så kan de hjælpe os med at rette det.”

Katoon, der er født i Danmark, har thailandske forældre, men føler sig meget dansk. Hun kender til det at balancere og blande to forskellige kulturer, og hun synes ligesom Basma, at man skal forsøge at have venner fra begge de kulturer, man er knyttet til: ”Jeg synes, at flygtninge skal have blandede venner; én fra sin egen kultur, men også én fra den danske. Hvis man har problemer med kultur, så kan man i det mindste have harmoni med begge kulturer, så de arbejder sammen. Man skal ikke foragte andre kulturer, men tage imod det, som den man er.”

Det kan dog godt være kompliceret at skulle forene den danske og syriske kultur, der på nogle områder er meget forskellige, fortæller de syriske børn. Zaina synes, børnene i Danmark er mere lukkede, end hun er vant til i Syrien: ”For eksempel herovre er der ikke sådan rigtig én, du kan lege med hele tiden, for han kan finde på at sige til dig, jeg vil gerne lege med en anden. Men i Syrien det er sådan, når de leger, så leger de med dig hele året. Det er meget svært. Mig og

BOLIGPLACERING

Når flygtninge har fået opholdstilladelse og er blevet visiteret til en kommune af Udlændingestyrelsen, er det kommunens pligt at finde et sted, hvor de kan bo. Indtil det er muligt at anvise en permanent bolig, skal kommunen anvise et midlertidigt opholdssted. Kommunen er ikke forpligtet inden for en bestemt tidsfrist til at finde en permanent bolig. Familiesammenførte har ikke ret til at få anvist en bolig af kommunen. De forventes at tage ophold hos den, de er blevet familiesammenført med. Hvis der er tale om en udlænding, der bliver familiesammenført med et uledsaget barn, der har ophold i Danmark, kan Udlændingestyrelsen træffe afgørelse om, at en familiesammenført udlænding er omfattet af reglerne om boligplacering.

KRAV TIL MIDLERTIDIG BOLIG

Der er ikke fastsat krav til standarden eller karakteren af et midlertidigt opholdssted. Boligen skal blot være lovlig efter byggelovgivningen og planlovgivningen, hvilket betyder, at den skal opfylde nogle specifikke krav i forhold til udformning, rumhøjde, dagslys, redningsåbninger, adgangsforhold, ventilation og støj. Der er ikke fastsat krav til, hvor længe en flygtning kan være midlertidigt indkvarteret.

KRAV TIL PERMANENT BOLIG

Kommunen må ikke anvise et tidsbegrænset lejemål som permanent opholdssted til nyankomne flygtninge. Kommunen må heller ikke anvise flygtninge til en permanent bolig, som ligger i et ghettoområde. Derudover skal boligen være lovlig i forhold til bygge- og planlovgivningen. Er man ikke tilfreds med den bolig, man er blevet tildelt, kan man klage til Ankestyrelsen.

Kilde: Integrationslovens kapitel 3 og bekendtgørelse om boligplacering af flygtninge og Informationsbrev om boligplacering af flygtninge (2016)

Alle lærere siger til os, at vi skal tale dansk sammen, men det er svært.

ZAINA

min veninde bliver kedede af det nogle gange, fordi der ikke er nogen, der vil lege med os.”

Til spørgsmålet om, hvorfor Zaina tror, at nogle af børnene ikke er søde ved hende, svarer hun: ”Der er nogle af dem, som er rigtig søde mod mig, og der er nogle, som ikke er søde mod mig. Der er nogle af dem, altså hvis vi går forbi dem, så kigger de ikke på os, de leger ikke med os, og de snakker slet ikke med os. Det er måske fordi, at når mig og min veninde taler arabisk, tror de, at vi taler om dem.”

Zaina og hendes lærer er opmærksomme på, at det kan være en ulempe, når hun og veninden taler arabisk sammen. Men det er anstrengende hele tiden at skulle tale dansk, og det kræver hjælp at ændre vanen: ”Min matematiklærer er virkelig sød, og han prøver alt, hvad han kan, sådan så han adskiller mig og min veninde, så vi kan tale dansk og lave vores lektier, fordi så længe vi er sammen, så taler vi kun arabisk. Alle lærere siger til os, at vi skal tale dansk sammen, men det er svært.”

De danskfødte børn kan godt forstå, at det er nærliggende at blive venner med andre børn, der også er flygtet: ”Jeg tror også, det er vigtigt at have en ven, der har oplevet det samme. Så kan man i det mindste tale om det og høre, om de oplever det samme. Jeg tror også, det kan blive lidt anstrengende, hvis man kun er sammen med andre, der har en anden kultur og et andet sprog. For hvis man hele tiden skal lære om sprog og ny kultur, så tror jeg, det bliver meget anstrengende,” siger Emma.

Samtidig understreger de, ligesom børnene født i Syrien, at danske venner er vigtige for at blive en del af det danske samfund og

dansk kultur. ”Hvis man bare får venner, som også er flygtet, så tror jeg, man får et helt andet blik på Danmark,” siger Klara, og Emma supplerer: ”Man bliver ligesom fanget i sin egen kultur og tager ikke den danske kultur til sig.” Og Naiha peger på den sproglige udfordring, som Zaina og Yana oplever, ved at være venner med en fra sit eget land: ”Hvis to syriske flygtninge er sammen, så vil de bare tale meget syrisk og ikke lære så meget dansk.”

De sproglige og kulturelle udfordringer er tit forbundet, for det kan være svært at overvinde de kulturelle og komme ind under huden på de danskfødte børn, når sprog, omgangsform og tone er fremmed for en. Det kender Asu alt til. Han synes, det er svært at afkode, hvornår noget er sjovt, og hvornår noget er drilleri:

”Der er en forskel på Syrien og Danmark. Altså danske børn; jeg ved ikke helt, hvordan man laver sjov med dem. Det er lidt svært og anderledes. Altså man kender ikke eleverne her. Man ved ikke, hvordan man skal snakke med dem, eller hvordan man kan drille dem, og hvornår de driller, eller hvornår de er seriøse.”

Basma synes, der er en positiv forskel fra Syrien til Danmark. Hun oplever, at de danske børn er mere omsorgsfulde over for hinanden, end de arabiske børn er: ”For eksempel i pauserne; arabiske børn kommer op at skændtes og laver problemer, men danske børn er meget forstående over for hinanden. Det lægger jeg mærke til, når vi er sammen i klassen og leger.”

Der er ikke nogen tvivl om, at Asu, Basma og de andre syriskfødte børn bruger rigtig meget energi på at lære de danskfødte børn

at kende og blive en del af deres fællesskaber. Det er ikke nogen let opgave, men den lykkes med tiden, viser spørgeskemabesvarelserne fra Børne- og Ungepanelet. Figur 2 viser, at de børn, der er flygtet eller blevet familiesammenført og har været i Danmark i mere end seks år, har flere danskfødte venner, end de børn der har været i landet i mindre end seks år. Der er dog stadig godt en femtedel af børnene, der efter seks år ikke er lykkedes med at få danske venner.

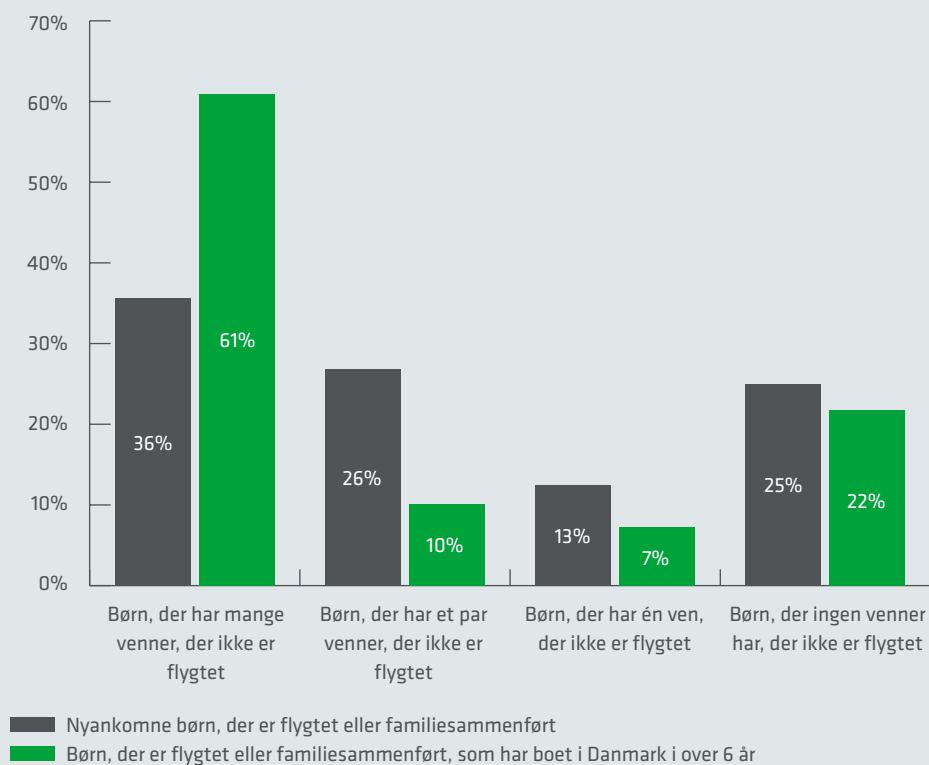
”DE KOMMER IKKE SÆRLIGT TIT HEN OG KONTAKTER MIG”

Sprogvanskeligheder og den usikkerhed, der kan følge med de kulturelle forskelle mellem børnene født i Syrien og i Danmark, betyder, at flere af de syriskfødte børn føler sig overladt til sig selv i skolen. Yana har nogle af sine timer med den almindelige sjette klasse, men savner, at hendes klassekammerater tager initiativ til at være sammen med hende: ”Nogle gange er de lidt træls. Jeg sidder bare, det er lidt træls. De kommer ikke særligt tit hen og kontakter mig.”

Yana er ikke alene om at synes, det er svært at få venner i skolen. Figur 3 viser, at lidt flere end hvert tredje barn fra Børne- og Ungepanelet, der er flygtet eller blevet familiesammenført, synes, det er svært at få nye venner i klassen.

Yana fortæller, at det får hende til at føle sig uden for og anderledes, når de danske børn ikke tager kontakt: ”Måske de ikke kommer hen, fordi jeg er lidt anderledes.” Da interviewereren spørger, om Yana selv synes, hun er anderledes, svarer hun ja. Yana vil gerne have, at de danske børn ved, at hun gerne vil være venner med dem og siger: ”Du kan godt sige til dem, der er ingen forskel mellem os og dem. Eller mig og dem.”

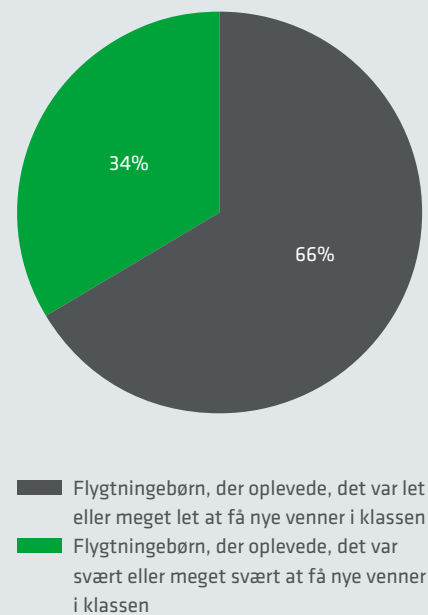
FIGUR 2: FLYGTNINGEBØRN, DER HAR VÆRET I DANMARK I MERE END SEKS ÅR, HAR FLERE VENNER, DER IKKE ER FLYGTET, END BØRN, DER HAR VÆRET I DANMARK MINDRE END SEKS ÅR

Antal svar: 125, heraf 56 nyankomne børn, der er flygtet eller familiesammenført, og 69 børn, der er flygtet eller familiesammenført, som har boet i Danmark i over seks år.

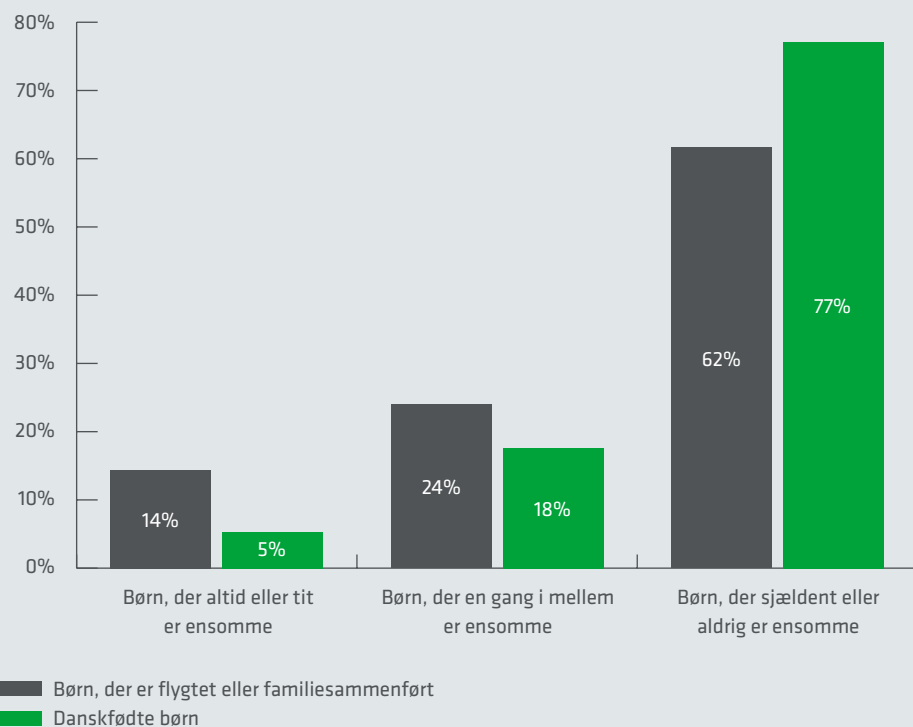
Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Hvor længe har du boet i Danmark?* og *Har du en ven (et barn), der ikke er flygtet fra et andet land til Danmark?*

FIGUR 3: HVERT TREDJE BARN, DER ER FLYGTET ELLER FAMILIESAMMENFØRT FRA ET ANDET LAND TIL DANMARK, SYNES, DET VAR SVÆRT AT FÅ NYE VENNER I KLASSEN

Antal svar: 125. Kun børn, der er flygtet eller familiesammenført fra et andet land til Danmark. Figuren illustrerer spørgsmålet: *Tænk tilbage på, da du startede i en dansk klasse. Syntes du, det var let eller svært at få nye venner i klassen?*

FIGUR 4: BØRN, DER ER FLYGTET ELLER FAMILIESAMMENFØRT, OPLEVER OFTERE AT FØLE SIG ENSOMME END DANSKFØDTE BØRN

Antal svar: 3.676, heraf 125 børn, der er flygtet eller familiesammenført fra et andet land til Danmark. Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Er du flygtet eller familiesammenført fra et andet land til Danmark?* og *Føler du dig ensom?*

Skoledagen er heller ikke altid rar for Marwa. Hun oplever nogle gange, at de andre børn i klassen mangler forståelse for, at hun kæmper med det danske sprog, og det ender tit i drillerier: "De driller, når jeg skal forklare. Nogle gange bliver de sure, når jeg ikke er så god til dansk, så bliver de sure, fordi jeg ikke kan sige meget, eller jeg ikke kan skrive noget. Jeg synes, det er lidt irriterende."

Spørgeskemabesvarelserne viser også, at der er mange børn, der, ligesom Yana og Marwa, føler sig isoleret. Som det fremgår af figur 4, føler knap tre gange så mange af de børn, der er flygtet eller familiesammenført, sig altid eller tit ensomme sammenlignet med danskfødte børn.

Børnene, der er født i Danmark, er ikke overraskede over, at børn, der er flygtet eller familiesammenført, oftere føler sig ensomme. Mathias tror, det hænger sammen med de fordomme, som børnene kan møde, fordi de er flygtninge: "Som mennesker sætter man tit folk i bokse og dømmer dem." Amalia er inde på noget af det samme, da hun bliver spurgt, hvornår hun tror, man er faldet godt til i Danmark: "Altså som barn, så tænker jeg, at det er, når man har fået nogle nye gode venner, og når de kan snakke lidt mere dansk. For voksne tror jeg, det handler om at blive accepteret af sine naboer, fordi det ikke er særlig mange voksne, der er vilde med det her med flygtninge."

Som Yanas erfaringer viser, er det ikke kun de voksne flygtninge, der gerne vil accepteres og mødes uden fordomme. Følelsen af at være anderledes og et 'dem og os' kender Marwa også. Hun forklarer, hvorfor hun tror, at nogle danskfødte børn og voksne ikke er imødekommende over for syrere:

”Altså, nogle er søde, og nogle er ikke søde. Jeg har fået at vide, at de hader os, og de tror, at vi skal tage deres hjemland og sådan nogle ting.”

Quasim har også oplevet, at hans baggrund har givet problemer i skolen, hvor han er blevet drillet med sin religion: ”Engang havde jeg min mobiltelefon i tasken, og der var alarm på, når det var islamisk bedetid. Det er fem gange om dagen, så giver den sådan en lyd. Man kender det, det er sådan ’Gud er størst’, ’Allahu Akbar’. Så gik den i gang inde i klassen, og alle eleverne kunne høre det, og så startede de med at drille og hade mig, fordi jeg er muslim. Så sagde jeg til dem, at det må man ikke. Jeg respekterer jeres religion, I skal også respektere min. Jeg kan også godt høre nogle lyde fra kirken, men jeg siger ikke noget, jeg driller ikke.” Overordnet har Quasim dog et godt indtryk af de danskfødte børn: ”De fleste er søde, fordi de ved godt, at vi kommer fra et land med krig og sådan noget.”

”JEG KUNNE GODT TÆNKTE MIG, AT DE SPURGTE LIDT”

Børn født i Syrien er meget fokuserede på at få deres liv i Danmark til at fungere, men det betyder ikke, at de ikke vil tale om fortiden. Farid synes, spørgsmål fra klassekammerater er helt okay; det får ham til at føle sig som en del af fællesskabet: ”Fordi så kan jeg mere sådan føle, at jeg faktisk er med dem og sådan.”

Quasim synes også, det er rart at få mulighed for at fortælle om Syrien og kunne give sine klassekammerater et indblik i, hvordan livet i Syrien og i Danmark er forskelligt: ”Der var engang, hvor vi var ude og lege, og en lærer havde et stort kort, og han sagde: ’Hvem ved, hvor Syrien ligger? Det er

Quasims hjemland’. De kunne ikke gætte, hvor det var henne. Faktisk kunne jeg heller ikke selv, fordi det var meget lille. Men nogle gange kommer venner og spørger: ’Hvor ligger Syrien henne?’, og så viser jeg dem det. De spørger mig, hvad forskellen mellem den danske skole og syriske skole er. Så siger jeg, at man godt kan blive slået i Syrien.”

Kaif vil gerne fortælle, hvordan det var at bo i Syrien, men han synes ikke rigtigt, han har fået mulighed for det: ”De spørger ikke engang. Men jeg kunne godt tænkte mig, at de spurgte lidt.”

Selvom børnene, der er flygtet eller familiesammenført, gerne vil spørges, er det for de fleste af dem ikke afgørende i forhold til, hvor godt de falder til i Danmark, viser Børnerådets analyse om børneflygtninge. Her svarer 8-18 pct. af de børn, der er flygtet eller familiesammenført, at klassekammeraten, læreren eller klassekammeraternes forældre bedst kan hjælpe det nye barn med at falde til ved at spørge barnet, hvordan det var at bo eller gå i skole i det land, barnet er flygtet fra (Børnerådet, 2017b).

Flere af de børn, der ikke har en flygtningebaggrund, fortæller, at de ikke spørger ind til flygtningebørnenes baggrund og historie. Primært fordi, de synes, det kan være svært at vide, om det er okay at være nysgerrig. Marie, der er født i Danmark, fortæller: ”Når vi er til sport fx, kan vi jo godt møde nogen flygtninge, og så er det godt at vide, hvordan man skal behandle dem. Ikke fordi de er anderledes på den måde, men måske der er nogle ting, man ikke lige skal spørge om, fordi de måske har nogle traumer.” Samtidig mener Marie, at det kan være lærerigt at møde et flygtningebarn:

”Jeg tror, at det ville være godt at spørge, for så lærer vi også lidt om, hvordan de har det, så kan vi bedre sætte os ind i, hvad der foregår i verden.”

De danskfødte børn giver i spørgeskemaundersøgelsen udtryk for samme opfattelse som børnene, der er flygtet eller familiesammenført i forhold til, hvor vigtigt det er at spørge ind til de nye børns fortid. 9-22 pct. af de danskfødte børn mener, at klassekammeraten, læreren og klassekammeratens forældre bedst hjælper ved at spørge ind til flygtningebarnets fortid (Børnerådet, 2017b).

A young girl with her hands clasped in prayer, looking out a window with blinds. The image is overlaid with a semi-transparent teal color.

”

Der var engang, hvor vi var ude og lege, og en lærer havde et stort kort, og han sagde: 'Hvem ved, hvor Syrien ligger? Det er Quasims hjemland'. De kunne ikke gætte, hvor det var henne. Faktisk kunne jeg heller ikke selv, fordi det var meget lille.

QUASIM

HVERDAGEN I EN DANSK KLASSE

”HVIS IKKE DE FORBEREDER MIG, SÅ KAN JEG IKKE KOMME I DEN DANSKE KLASSE”

Børnene, der er født i Syrien, er generelt glade for at gå i skole i Danmark. De synes, de får meget og god hjælp fra deres lærere, og de er motiverede for at tage imod den, fordi de gerne vil være dygtige og kunne deltage på lige fod med deres danske klassekammerater.

Flere af børnene er startet i modtageklasse, inden de er kommet helt eller delvist over i en almindelige klasse på skolen. Det gælder fx Kaif, der var to måneder i en modtageklasse: ”Jeg skulle lære dansk. Det var rigtig godt. Så kom jeg i 4. klasse. Alle børn var søde og prøvede at hjælpe mig.”

Mahdi går ikke i en almindelig klasse endnu, men han er meget fokuseret på at blive parat til at starte der og er glad for den hjælp, han får fra sine lærere: ”Jeg synes, mine lærere støtter mig rigtig meget. Jeg er glad for det. Fordi hvis ikke de forbereder mig, så kan jeg ikke komme i den danske klasse.”

Farid har også gået i modtageklasse, som på hans skole kaldes en stjerneklasse. Han synes, det er en god start, men at det er vigtigt hurtigt at komme i en almindelig klasse og blive en del af et dansk fællesskab: ”Jeg synes, det er bedst, hvis man er der i lidt tid, men man skal ikke være der i lang tid, fordi der er mange af dem, som er i stjerneklassen, der har været der i lang tid, så de sidder kun og snakker arabisk, de snakker ikke så meget dansk. Og de er ikke så meget sammen med danske venner.”

Ligesom sprogbarrieren kan udfordre børnene i forhold til de sociale relationer, ud-

gør den også en udfordring i forhold til det faglige indhold i skoledagen.

I Basmas klasse er der en tolk tilknyttet, som er en vigtig støtte. Basma tror, hun ville komme bagud både fagligt og socialt, hvis tolken ikke var der til at hjælpe forståelsen på vej: ”Altså vi kan ikke snakke så meget, men vi har en lærer, som tolker. Hvis der ikke var nogen, der kunne oversætte, ville jeg føle, at jeg er langsom i undervisningen, og at alle danskerne er fremme.”

Basma er ikke den eneste, der synes, det er svært at komme på højde med det faglige niveau i skolen. Figur 6 viser, at knap to tredjedele af de børn, der er flygtet eller familiesammenført, svarer, at det var svært eller meget svært at følge med i timerne, da de startede i en dansk klasse.

”HER I DANMARK KAN MAN MÆRKE, AT DE UNDERVISER FRA HJERTET”

Flere af børnene født i Syrien fortæller om store forskelle på at gå i skole i Syrien og i Danmark. Fx bruger man fysisk afstraffelse i skolen i Syrien: ”I Syrien slår de os. Og hvis man ikke har lavet lektier, skal man ind til skolelederen, hvor man får sådan noget på fødderne, og måske giver han også nogle andre slags opgaver eller noget hårdt arbejde. Så skal man sidde lidt længere, og de andre børn kan godt gå hjem. Det bestemmer han. Men altså, jeg har været heldig, jeg har kun fået det to gange. Det var ikke fedt. De er rigtig strenge i Syrien,” fortæller Quasim.

De syriskfødte børn lægger vægt på, at deres lærere i Danmark er omsorgsfulde og engagerede, og flere fortæller, at lærerne er meget vedholdende i forhold til at sikre sig, at børnene har forstået undervisningen. Fx

KRAV TIL UNDERVISNING OG SKOLEGANG

Lovgivningen giver kommunen mulighed for at henvise børn, der har fået opholdstilladelse, til:

- modtageklasse under folkeskoleloven
- folkeskolen
- særlige grundskoletilbud.

I 2016 gennemførte regeringen en lovændring, der gør det muligt for kommunerne at oprette særlige grundskoletilbud. Disse tilbud hører ikke under folkeskoleloven, hvilket modtageklasser derimod gør. Børnene må maksimalt gå i modtageklasser og særlige grundskoletilbud i to år. Efter de to år skal de overgå til almindelige folkeskoleklasser.

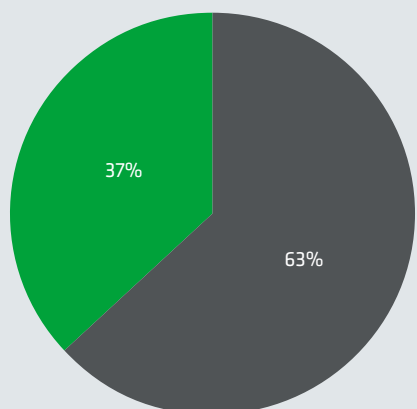
Fra skoleåret 2016-17 er der således to lovgivninger i stedet for én, som kommunerne kan anvende i forhold til børn, som har behov for sprogstøtte.

Kilde: folkeskoleloven og lov om kommunale særlige tilbud om grundskoleundervisning til visse udenlandske børn og unge

MAN MÅ IKKE SLÅ BØRN I DANMARK

I 1967 blev det ulovligt at anvende fysisk afstraffelse af børn i skolen. I 1997 blev revselsretten helt afskaffet, så forældre heller ikke længere måtte udøve vold over for deres børn.

FIGUR 6: MERE END HVERT TREDJE BARN, DER ER FLYGTET ELLER FAMILIESAMMENFØRT FRA ET ANDET LAND TIL DANMARK, SYNES, DET VAR SVÆRT AT FØLGE FAGLIGT MED I TIMERNE, DA DE STARTEDE I EN DANSK KLASSE

■ Flygtningebørn, der oplevede, det var let eller meget let at følge fagligt med i timerne
 ■ Flygtningebørn, der oplevede, det var svært eller meget svært at følge fagligt med i timerne

Antal svar: 125. Kun børn, der er flygtet eller familiesammenført fra et andet land til Danmark. Figuren illustrerer spørgsmålet: *Tænk tilbage på, da du startede i en dansk klasse. Syner du, det var let eller svært at følge fagligt med i timerne?*

siger Quasim: "Min lærer hjælper mig, hvis der er noget, jeg ikke forstår. I Syrien, hvis jeg siger: 'Jeg forstår det ikke', siger hun: 'Det er lige meget, det er ikke mit problem.'"

Nabil og Farid har samme oplevelse: "Når man får undervisning i Syrien, kan man ikke altid huske, hvad man har lært. Men her bliver man undervist, så man kan huske det med det samme. Lærerne er mere sikre på, om man har forstået det eller ej," siger Nabil. Og Farid har samme oplevelse: "I Syrien, hvis man ikke lærte noget, så var den lærer, vi havde, lidt ligeglad. Så sagde han bare: 'Men det er din egen skyld.'"

Mahdi, der har gået i skole i en periode i Jordan, synes ikke bare, at lærerne i Danmark er vedholdende, men også at de viser oprigtig interesse for eleverne: "Den største forskel på Jordan og Danmark er lærerne. Lærerne i Jordan underviser også godt, og de har også forståelse, men man føler mere, at de skal undervise os, fordi de får løn for det. De gør det ikke fra hjertet. Her i Danmark kan man mærke, at de underviser fra hjertet. Det er vigtigt for dem, at vi forstår det hele."

Yana har også en oplevelse af lærere, der er engagerede og gerne vil hjælpe børnene – også med det sociale. Hun fortæller, hvordan hendes lærer har støttet hende i at få relationer til pigerne i hendes klasse, noget, hun synes, har været svært: "Min lærer hjælper mig. Hun siger, jeg skal gå sammen med pigerne og sådan noget."

Lærernes rolle i forhold til børnenes sociale liv bliver også understreget i Børnerådets analyse om børneflygtninge. Her svarer 42 pct. af børnene, der er flygtet eller familiesammenført, at lærerne bedst hjælper det

nye barn med at falde til ved at støtte det i at få nye venner i klassen. Det samme mener 52 pct. af de danskfødte børn (Børnerådet, 2017b).

Asu har også oplevet en hjælpsom lærer: "Min lærer, hun har gjort rigtig mange ting, hun har hjulpet meget med sprog og andre ting." Han synes, det er en vigtig rolle for lærerne: "Hvis der kommer en dreng fra Syrien i næste uge fx, så kan det godt være, at han hader at være i skolen og være sammen med danske børn, men der synes jeg, at læreren er den bedste til at hjælpe." Det er Mathias, der er født i Danmark, enig i: "Læreren kan hjælpe ved at arrangere noget, hvor hele klassen er samlet, eller hvor man arbejder to og to med makkerpar-opgaver."

Lærerne i Jordan underviser også godt, og de har også forståelse, men man føler mere, at de skal undervise os, fordi de får løn for det. De gør det ikke fra hjertet. Her i Danmark kan man mærke, at de underviser fra hjertet. Det er vigtigt for dem, at vi forstår det hele.

MAHDI

BØRNENES TRIVSEL

”ALTSÅ JEG HAR SAGT TIL MIN HJERNE, NU SKAL JEG VÆRE HER”

Der er mange og forskellige ting, der spiller ind på børns generelle trivsel. Nogle af disse – og måske de vigtigste – er graden af tryghed og tillid til omgivelserne og til fremtiden. Det er ikke nogen overraskelse, at de syriskfødte børns baggrund – rejsen til et fremmed sted, hverdagen i en dansk skole og familiens nye situation – har stor betydning for, hvordan og hvor godt de trives i Danmark.

Børnene fortæller om mange forskellige følelser knyttet til det at være i Danmark. Danmark er forbundet med sikkerhed fra krig og død; med bekymring for dem, der ikke er flygtet; med savn af kendte rammer og familie og venner; med glæde over at spille fodbold i skolen og gå til svømning; og med store spørgsmål om fremtiden i Danmark eller i Syrien.

Børnene – og deres familier – håndterer alle disse følelser og tanker på forskellige måder. Basmans forældre er mest optagede af, hvordan det går fagligt i skolen, og spørger ikke så meget ind til den sociale dimension af hendes nye hverdag. Det, synes hun, er okay: ”De spørger mig om, hvad vi bliver undervist i, og om vi har lektier for. Ikke så meget om, hvordan de andre børn er. Mest om hvad vi lærer. Det er normalt, jeg har ikke noget problem med det.”

Hjemme hos Marwa taler de sjældent om Syrien. Hun ville egentligt gerne tale om det, men er bekymret for sine forældres reaktion: ”Jeg tror, at hvis vi snakker om det, så bliver min mor og far kedede af det, så jeg vil ikke.”

Rollerne er fordelt anderledes hjemme hos Mahdi. Han oplever, at hans forældre støt-

ter ham, når han tænker på Syrien og bliver ked af det: ”Min onkel som er død, og min fætter er også død. De to har jeg elsket højt, og de er væk. Men lige så snart, jeg åbner det emne i hovedet, så tager mine forældre ansvar for, at vi skifter emne. De tænker, at det ikke er så godt at snakke om. Min onkel og fætter døde på et år, så det var et hårdt år for mig, så jeg følte mig faktisk ensom. Det har mine forældre hjulpet mig med at komme ud af, og de har fortalt meget om, at vi bare skal fortsætte med vores liv. Så det er sket, men ja. Og det har faktisk hjulpet mig med at komme ud af den her ensomhed.”

Ligesom både Marwa og Mahdi fortæller Zaina også om at arbejde med sine følelser og forsøge at kontrollere dem, så tilværelsen i Danmark bliver lettere. Zaina forklarer, hvordan hun mestrer sin og familiens baggrund og situation: ”Altså jeg har sagt til min hjerne, ’nu skal jeg være her’, og jeg skal leve resten af mit liv her, eller i hvert fald ind til jeg går på gymnasiet’, så jeg kan fatte situationen.”

Selvom Zaina kæmper for at acceptere og være glad for sin nye tilværelse i Danmark, lykkes det ikke altid. Da hun bliver spurgt, om der er nogen derhjemme, der nogle gange er kedede af det, svarer hun: ”Ja, mig. Nogle gange tænker jeg på Syrien, hvor jeg altid havde arabiske veninder. Her leger danskerne ikke med os, nogle gange er jeg alene. Når jeg fortæller det til mine forældre, siger de: ’Du skal vænne dig til det her liv, fordi vi skal være hele livet her i Danmark’. Og så forstår jeg situationen, og så vænner jeg mig til det.”

Mahdi giver også udtryk for, at selvom der er mange gode ting ved at være i Danmark

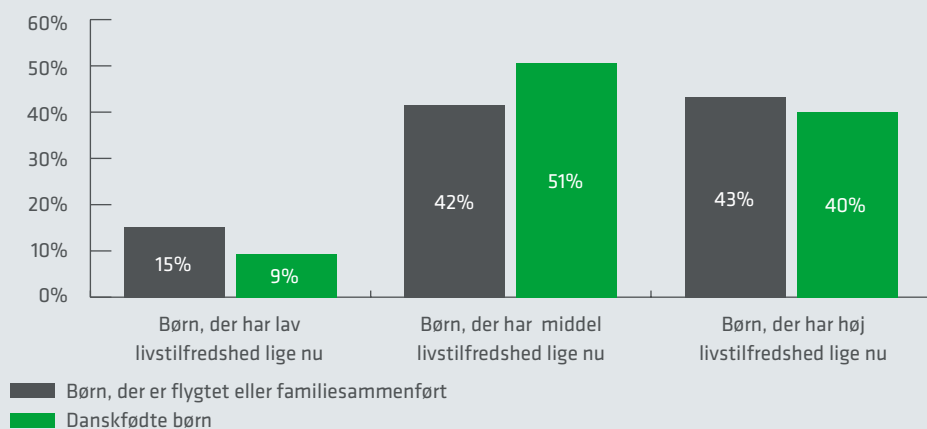
i forhold til at være i krigshærgede Syrien, går han også rundt med en følelse af bedrøvelse: ”Jeg er mest glad. Men ikke fuldt ud glad. Fordi jeg ikke er i mit eget land.”

Mahdi fortæller også, at han er påvirket af, hvad der sker i Syrien, og optaget af, hvordan andre børn har det: ”Lige så snart jeg arbejder på en iPad eller ser Youtube og ser de her folk fra Aleppo, hvordan de bliver slået ihjel, de der børn, så kan jeg godt huske, at jeg var heldig dengang, at der ikke var nogle bomber direkte på os. Men prøv at tænke på de folk, der er døde nu, som ikke har haft muligheden eller chancen for at flygte. Så de ting giver mig mening. Og så tænker jeg, at forhåbentligt bliver det pludselig bedre, og der kommer ro i området. Og jeg vil altid ønske det bedste liv til alle børn i verden.”

Krigen i Syrien fylder også stadig meget for Rafi, der savner og bekymrer sig for sine venner, som han hører lidt om gennem sin farfar: ”Min farfar, han kender nogle af mine venners familie, så de voksne ringer herop, og bagefter spørger jeg min farfar, hvordan det går med alle vennerne. Nogle af mine venner er døde, og nogle er i Aleppo stadigvæk.”

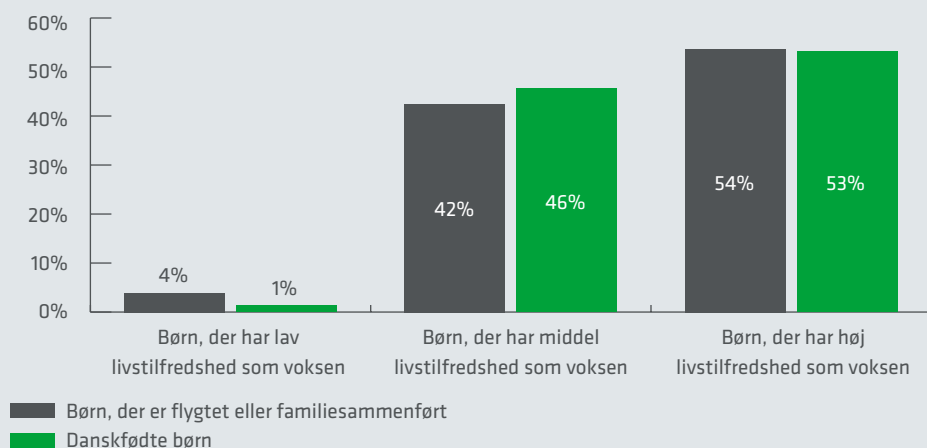
Besvarelsene fra spørgeskemaundersøgelsen afspejler børnenes beskrivelser af, hvordan det føles at være i et fremmed land og alle de tanker og bekymringer, der følger med. Figur 7 viser, at børn, der er flygtet eller familiesammenført, oftere har lav livstilfredshed end andre danskfødte børn. 15 pct. af børnene, der er flygtet eller familiesammenført, lander i kategorien ’lav livstilfredshed lige nu’, hvorimod det gælder for 9 pct. af de danskfødte børn.

FIGUR 7: BØRN, DER ER FLYGTET ELLER FAMILIESAMMENFØRT, OPLEVER OFTERE END ANDRE BØRN LAV LIVSTILFREDSHED

Antal svar: 3.676, heraf 125 børn, der er flygtet eller familiesammenført fra et andet land til Danmark. Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Er du flygtet eller familiesammenført fra et andet land til Danmark?* og *Her er en skala. 10 betyder 'det bedst mulige liv for dig, og 0 betyder 'det værst mulige liv for dig'. Hvor på skalaen synes du selv, du er for tiden?*

FIGUR 8: BØRN, DER ER FLYGTET ELLER FAMILIESAMMENFØRT, TROR LIDT OFTERE END ANDRE BØRN, AT DE SOM VOKSNE FÅR LAV LIVSTILFREDSHED

Antal svar: 3.676, heraf 125 børn, der er flygtet eller familiesammenført fra et andet land til Danmark. Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Er du flygtet eller familiesammenført fra et andet land til Danmark?* og *Tænk på, når du bliver voksen. Her er en skala. 10 betyder 'det bedst mulige liv for dig, og 0 betyder 'det værst mulige liv for dig'. Hvor på skalaen tror du, du er, når du er voksen?*

Til gengæld svarer lidt flere af børnene, der er flygtet eller familiesammenført, at de har en høj livstilfredshed lige nu. Det gælder også Farid, der, da han bliver præsenteret for en skala fra 1 til 10, hvor 1 er meget glad, beskriver sig selv som en 1'er. Sådan var det dog ikke fra begyndelsen i Danmark, men i dag har han høje forventninger til fremtiden: "I starten, hvor jeg ikke kendte så mange, var jeg sådan i midten her på skalaen, sådan 6,5. Nu er det bare sådan helt helt skiftet sådan til 1'eren. Og om et år, ryger jeg bare over stregen."

I spørgeskemaundersøgelsen er børnene blevet spurgt til, hvor godt de tror, deres voksenliv bliver. Her er godt halvdelen af både de danskfødte børn og børnene, der er flygtet eller familiesammenførte, ligeså optimistiske som Mahdi. Samtidig er der lidt flere af børnene, der er flygtet eller familiesammenført, der vurderer, at de får en lav livstilfredshed som voksne sammenlignet med de danskfødte børn. Som det fremgår af figur 8, tror 4 pct. af de børn, der er flygtet eller blevet familiesammenført, at de som voksne har en lav livstilfredshed imod 1 pct. af de danskfødte børn.

"HUN HJÆLPER MIG BARE MED ALLE TING, OG HUN FORSTÅR MIN REJSE"

Flere af børnene har haft voldsomme oplevelser i deres hjemland og i forbindelse med flugten til Danmark. Alligevel er det meget få af de syriskfødte børn, der fortæller om at modtage eller have modtaget professionel støtte, fx fra en psykolog, mentor eller lignende. Rafi er en af de få, der fortæller, at han får professionel støtte, som hjælper ham med at håndtere hans oplevelser: "Hun er sød. Hun er dansker, og jeg kan godt forstå hende helt. Hun hjælper mig

Altså jeg har sagt til min hjerne, 'nu skal jeg være her', og jeg skal leve resten af mit liv her, eller i hvert fald ind til jeg går på gymnasiet', så jeg kan fatte situationen.

ZAINA

bare med alle ting, og hun forstår min rejse, og vi skriver og tegner min rejse.”

Quasim har haft et kort forløb med en psykolog: ”Jeg gik kun fire gange. Hun var også araber, og jeg snakkede lidt med hende, og efter fire gange blev det godt. Jeg snakker ikke med hende mere.”

Besvarelserne fra spørgeskemaet (figur 9) viser, at under halvdelen af de børn, der er flygtet eller blevet familiesammenført, har en voksenven eller mentor, og cirka en tredjedel har ikke. Som figur 10 viser, kan knap en femtedel af børnene, der ikke har en voksenven eller mentor, godt tænke sig én, og næsten ligeså mange ved ikke, om de godt kunne tænke sig det. Den relativt store andel, der ikke ved, om de kunne tænke sig en, tyder på, at børnene er i tvivl om, hvad konceptet voksenven eller mentor indebærer.

SUNDHED OG TRIVSEL

Tilbud om en helbredsmæssig vurdering

Hvis der efter en konkret vurdering vurderes at være behov, skal kommunalbestyrelsen, når de overtager integrationsansvaret for en flygtning, tilbyde vedkommende en helbredsmæssig vurdering med henblik på at få afdækket fysiske og psykiske helbredsproblemer. For en udlænding, der er blevet familiesammenført, gælder det ligeledes, at kommunalbestyrelsen efter en konkret vurdering kan beslutte at give tilbud om en helbredsmæssig vurdering. For begge grupper skal dette ske inden seks måneder efter ankomsten til kommunen.

Børn på 15 år eller derover skal som udgangspunkt selv beslutte, om de vil tage imod et tilbud om en helbredsmæssig vurdering hos en læge. Kommunalbestyrelsen skal dog informere forældremyndighedsindehaveren, så vedkommende kan inddrages i den mindreåriges stillingtagen.

Det er forældremyndighedsindehaverne til børn under 15 år, der træffer beslutning om at tage imod et tilbud om en helbredsmæssig vurdering.

Gratis behandling for traumer

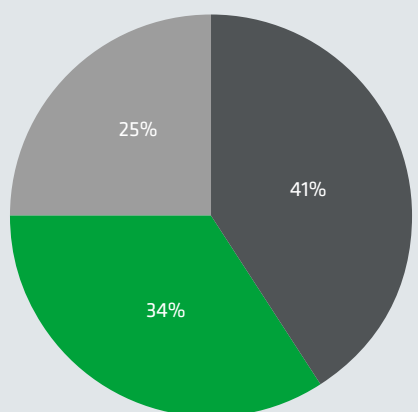
Flygtninge og familiesammenførte kan efter henvisning få gratis behandling for deres traumer i specialiserede behandlingstilbud under landets fem regioner. Tilbuddene rummer både privatpraktiserende behandlere og specialiserede tværfaglige behandlingscentre.

Flygtninge og udlændinge kan gå igennem deres bopælskommune eller egen praktiserende læge for at få hjælp til at leve med traumer. Der findes behandlere med ekspertise inden for behandling af børn og unge med flygtningebaggrund.

I forbindelse med den helbredsmæssige vurdering kan lægen – med udlændingens samtykke – videregive resultatet af undersøgelsen og den lægefaglige vurdering af udlændingens helbredstilstand samt oplysninger om iværksættelse af yderligere udredning eller behandling i sundhedsvæsenet til den koordineringsansvarlige forvaltning i kommunen.

Kilde: bekendtgørelse om tilbud om helbredsmæssig vurdering af nyankomne flygtninge og familiesammenførte til flygtninge samt www.traume.dk

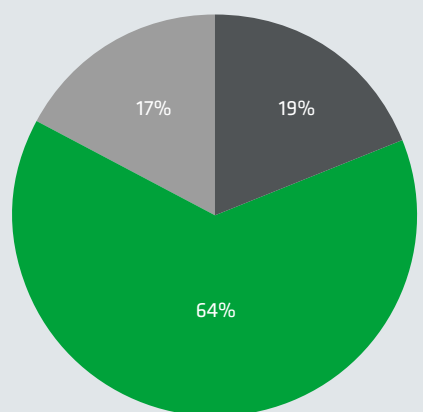
FIGUR 9: MERE END HVERT TREDJE BARN, DER ER FLYGTET ELLER FAMILIESAMMENFØRT, HAR IKKE EN VOKSENVEN ELLER MENTOR

- Børn, der er flygtet eller familiesammenført, som har en voksenven eller mentor
- Børn, der er flygtet eller familiesammenført, som ikke har en voksenven eller mentor
- Ved ikke

Antal svar: 122 (kun børn der er flygtet eller familiesammenført fra et andet land til Danmark). Figuren illustrerer spørgsmålet: *Har du en voksenven/mentor i Danmark?*

FIGUR 10: MINDRE END EN FEMTEDEL AF DE BØRN, DER IKKE HAR EN VOKSENVEN ELLER MENTOR, KUNNE GODT TÆNKE SIG ÆN

- Børn, der er flygtet eller familiesammenført, som ønsker en voksenven eller mentor
- Børn, der er flygtet eller familiesammenført, som ikke ønsker en voksenven eller mentor
- Ved ikke

Antal svar: 42. Kun børn der er flygtet eller familiesammenført fra et andet land til Danmark, og som ikke har en voksenven eller mentor i Danmark. Figuren illustrerer spørgsmålet: *Kunne du tænke dig at have en voksenven/mentor i Danmark?*

Det er ikke kun vigtigt for børnene, om de har en kontaktperson eller lignende. Det har også betydning, hvordan kontakten etableres og hvilken form, den har, hvis børnene skal have udbytte af relationen. Quasim fortæller, at han blev opsøgt af en fra kommunen cirka et halvt år efter, han var kommet til Danmark, der ville høre, hvordan han havde det. Det var ikke en god oplevelse, og han har indtryk af, at det har haft betydning for, at han nu ikke kan få lov til at gå til sport: "Hun stillede mig rigtig mange spørgsmål, som jeg har ikke havde lyst til at svare på. Jeg er sådan et slags menneske, der ikke har lyst til at dele alt, hvad jeg har. Nogle gange kommer min far og spørger mig, hvad jeg har lavet i skolen, så siger jeg, at jeg ikke har lavet noget, fordi jeg ikke har lyst til at svare på alle de spørgsmål. Jeg stoppede med at tale med hende, og så sagde kommunen: 'Okay, hvis du har stoppet hos din kontaktperson, så kan vi ikke hjælpe dig videre med svømning og fodbold.'"

"NOGLE GANGE KAN JEG IKKE SOVE OM NATTEN"

Bekymringer, savn og sorg kan give en voldsom stressbelastning hos børn, og det kan komme til udtryk på mange måder. Blandt andet ved fysisk mistrivsel. Zaina fortæller, at hun nogle gange har meget ondt i hovedet, så ondt, at hun helst vil tage hjem fra skole, men hun oplever, at hun ikke altid bliver taget alvorligt: "Når jeg har det godt, så kan jeg godt lide at være i skole, når jeg ikke har det godt, så jeg kan godt lide at gå hjem med det samme. Men jeg bliver i skolen, fordi så siger de: 'Du kommer til at få det godt bagefter, nu må du gå ind i din klasse'. Og nogle gange når jeg har utrolig meget hovedpine, så siger de til mig, at jeg godt kan gå hjem."

Søvnløshed kan også være udtryk for mistrivsel. Det kender Yana til: ”Nogle gange kan jeg ikke sove om natten. Jeg tænker på børn – ikke kun i Syrien – i hele verden.”

Besvarelsene fra spørgeskemaet viser, at børn, der er flygtet eller familiesammenført, oftere oplever mistrivsel end danskfødte børn. Som det fremgår af figur 11 oplever 6 pct. af børnene, der er flygtet eller familiesammenført, 6-8 former for mistrivsel ugentligt. Til sammenligning gælder det for 3 pct. af de danskfødte børn.

Emma, der er født i Danmark, kan godt forstå, at børn, der er flygtet, trives dårligere end børn, der ikke er flygtet: ”Det har meget at gøre med, hvad de har oplevet, når de har flygtet, og så kan de nok ikke få det ud af hovedet.” Derudover peger hun på kulturelle aspekter, som, hun også tror, kan have indvirkning på flygtningebørnenes trivsel: ”Man skal tænke på, at det er en helt ny kultur, som de skal falde til i. Det kan være en stor mundfuld.”

Mathias peger også på, at det ikke kun er børnenes baggrund, der kan have betydning for deres trivsel: ”Jeg tror, de trives dårligere på grund af, at de er en minoritet i Danmark. Altså, jeg ved ikke, hvordan det er at være flygtning, men jeg kunne forestille mig, at man nogle gange får at vide ’skrid hjem til Syrien’. Det har jeg aldrig nogensinde prøvet.”

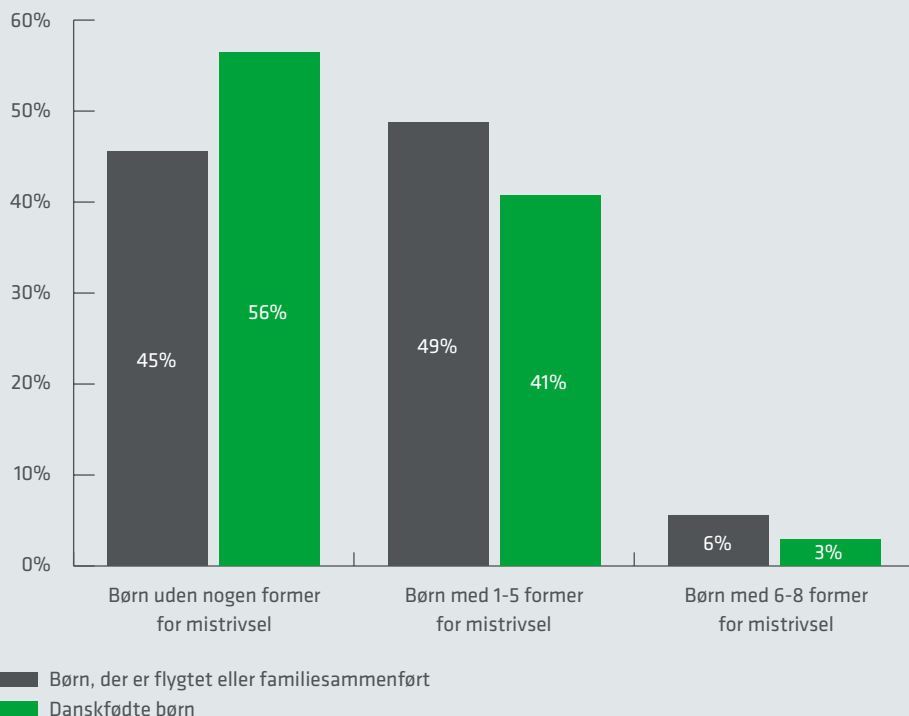
Besvarelsene fra spørgeskemaundersøgelsen (figur 12) viser, at danskfødte børn oftere har et højt selvværd end børn, der er flygtet eller familiesammenført. Til gengæld er gruppen af danskfødte børn og børn, der er flygtet eller familiesammenført, med et lavt selvværd lige stor.

FYSISKE TEGN PÅ MISTRIVSEL

I spørgeskemaundersøgelsen er børnene blevet spurgt til følgende otte mistrivselssymptomer:

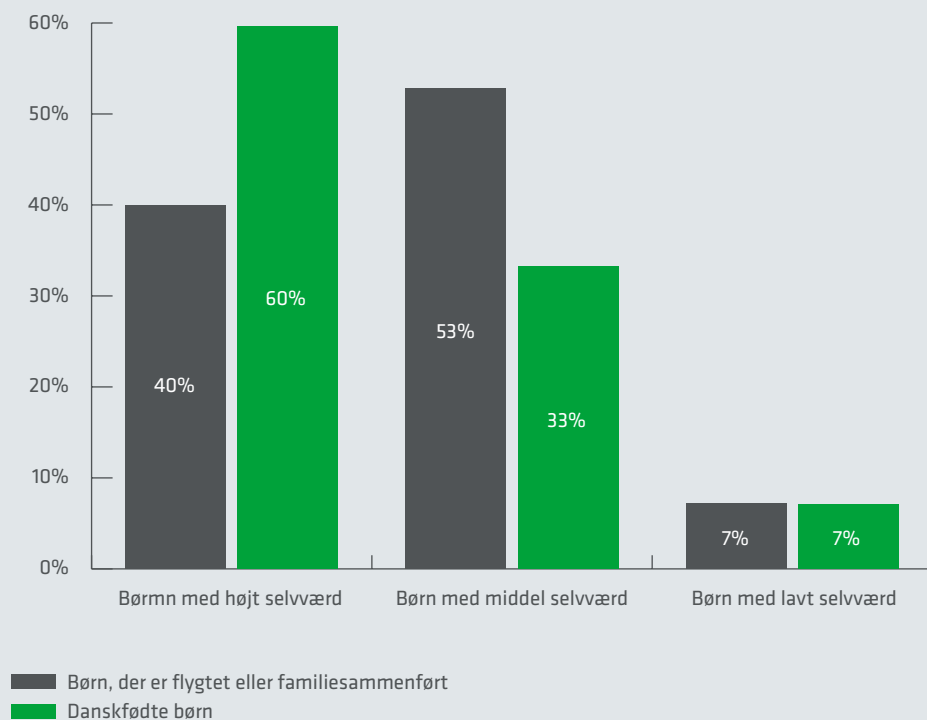
- Hovedpine
- Irritabel/i dårligt humør
- Mavepine
- Nervøs
- Ondt i ryggen
- Svært ved at falde i søvn
- Ked af det
- Svimmel

FIGUR 11. BØRN, DER ER FLYGTET ELLER FAMILIESAMMENFØRT, OPLEVER OFTERE END ANDRE BØRN MANGE FORMER FOR MISTRIVSEL

Antal svar: 3.679, heraf 125 børn, der er flygtet eller familiesammenført fra et andet land til Danmark. Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Er du flygtet eller familiesammenført fra et andet land til Danmark?* og *Tænk på de sidste seks måneder. Hvor ofte har du [trivselindikatorer]?*

FIGUR 12: DANSKFØDTE BØRN HAR OFTERE HØJT SELVVÆRD END BØRN, DER ER FLYGTET ELLER FAMILIESAMMENFØRT

Antal svar: 3.676, heraf er 125 børn, der er flygtet eller familiesammenført fra et andet land til Danmark. Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Er du flygtet eller familiesammenført fra et andet land til Danmark?* og *Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn [selv værdsindikatorer]?*

Der kan være flere årsager til, at færre børn, der er flygtet eller familiesammenført, har et højt selvværd, sammenlignet med danskfødte børn. Dels er børnene udsat for en stor psykisk belastning i kraft af deres og familiens baggrund og historie, dels bliver de udsat for en række situationer, som kan udfordrer deres tro på dem selv og følelsen af at være god nok.

Som Mathias netop siger, kan nogle af børnene opleve, at de skiller sig ud, og at de ikke er velkomne. Yana fortalte fx om, hvordan det får hende til at føle sig anderledes og skidt tilpas, når de danske børn ikke vil lege med hende, eller da hun blev råbt efter på gaden.

Det lave selvværd kan også handle om, at man skammer sig over familiens status med forældre uden arbejde, eller materielle forhold, som fx Zaina, der ikke har lyst til at invitere venner med hjem, fordi familiens lejlighed er så lille. Som Line, der er født i Danmark, siger: "Der er også det der med, at folk hurtigt bliver udstødt, og specielt flygtninge tror jeg, fordi de populære ikke vil have dem med, fordi de ikke er med på de ting, vi gør. De har ikke tøjet, de har ikke pengene. Hvis de kommer hjem til én og ser, hvordan man bor, og de ser, at man har sit eget værelse og fjernsyn, så tænker de wauw."

Altså, nogle er søde,
og nogle er ikke søde.
Jeg har fået at vide, at
de hader os, og de tror,
at vi skal tage deres
hjemland og sådan
nogle ting.

MARWA

BØRNERÅDET MENER

Børn, der er flygtet eller familiesammenført, er først og fremmest børn med samme behov og rettigheder som alle andre børn. Derudover er de flygtninge eller børn af forældre, der er flygtet, hvilket betyder, at de kan have nogle specifikke udfordringer. De vil – ligesom de fleste andre børn – gerne være som alle andre, og det skal vi hjælpe dem med. Det er ikke nok at have et væld af tilbud og gode intentioner for disse børn. Vi skal også sikre os, at de er i stand til at tage imod dem og få glæde af dem.

Det gode børneliv i Danmark er – heldigvis – meget mere end blot et liv i sikkerhed fra krig og ufred. Det gode børneliv indeholder skolegang, fritidsliv, deltagelse i sociale arrangementer samt trygge og stabile rammer. Det gode børneliv handler både om børnenes liv her og nu og om deres liv på længere sigt, som voksne i Danmark eller andre steder i verden. Derfor skal vi, både af hensyn til børnenes tilværelse lige nu og af hensyn til de voksne borgere, de engang bliver, værne om deres trivsel og sikre dem de bedste vilkår og rammer, som vi kan give dem her i Danmark.

FOKUS PÅ BARNETS TRIVSEL KRÆVER HELHEDSSYN PÅ FAMILIEN

For mange børn, der er flygtet eller familiesammenført, har verden været præget af kaos og brud. Derfor har disse børn et særligt stort behov for tryghed og forudsigelighed. Familiens samlede trivsel afhænger i høj grad af forældrenes trivsel, og derfor er det vigtigt, at fagfolk arbejder ud fra et helhedssyn i forhold til familien. Det betyder blandt andet, at der bliver taget højde for, at forhold omkring forældrene har betydning for børnene – på den måde sikrer vi, at børnenes perspektiv altid bliver inddraget.

Forældrenes trivsel har også betydning for, hvor godt børnene tilpasser sig deres nye tilværelse. I fagtermer taler man om resiliens – evnen til at tilpasse sig (Mehlsen, 2016) – og her viser forskning, at positiv tilknytning til familie, omsorgspersoner og venner er nogle af de faktorer, der har størst betydning for, om børn klarer sig godt og kan overkomme traumatiske oplevelser som krig, terror eller tab af familiemedlemmer.

I forbindelse med interviewene med de syriskfødte børn var det meget tydeligt, at flere af dem havde brug for at fortælle, hvad de havde været igennem, inden de fik opholdstilladelse i Danmark. En enkelt fortalte, at han aldrig havde talt om flugten med nogen før. Børnenes behov vidner om, at der er brug for systematisk at sikre, at børnene – i trygge rammer – får mulighed for at tale om deres oplevelser. Man kan kun forestille sig, hvor svært det må være for et barn at tage del i alt det nye, hvis man ikke har fået bearbejdet den bagage, man kommer med. Der findes projekter og tilbud, som imødekommer dette behov, men udbud og kvalitet varierer fra kommune til kommune. Børnerådet mener, at alle børn, der er flygtet eller familiesammenført, som minimum skal have tilbudt en samtale med en psykolog efter ankomsten til en kommune, og tilbydes det igen senere, hvis barnet takker nej første gang. Sådanne samtaler kan være med til at afklare, om der er behov for mere støtte, og i givet fald hvilken støtte der er behov for. Fagfolk rundt om barnet, fx lærere og pædagoger, vil også kunne drage nytte af at vide, at eleven har haft mulighed for at tale med en psykolog eller er i et forløb, hvor der bliver taget hånd om fortiden, så den opgave ikke afhænger alene af fx læreren.

GRUPPEFORLØB FOR BØRN OG VOKSNE OM LIVET I EKSIL

MindSpring er gruppeforløb for og med flygtninge, hvor deltagernes viden og handlekompetencer bliver styrket. Dansk Flygtningehjælp har siden oktober 2010 videreudviklet og afprøvet metoden for og med flygtninge og asylansøgere i samarbejde med forskellige kommuner og Røde Kors med gode resultater. MindSpring-forløbets temaer handler om stress, identitet og traumer samt de udfordringer, eksilet medfører og gennemføres af frivillige med samme baggrund og sprog som gruppedeltagerne. MindSpring tilbyder forløb til børn i alderen 9 – 14 år, til unge og til forældre.

Læs mere på
www.mindspring-grupper.dk

Min mor og far er meget glade. Uanset hvad er det meget bedre end at være i Syrien, mens der er krig.

NABIL

BARRIERER FOR TRIVSEL OG INTEGRATION SKAL MINIMERES

Selvom familierne er i sikkerhed, vidner de syriskfødte børns beretninger om, at tilværelsen på den anden side af krigen i et eksilland også er præget af en række stressfaktorer. Dem gælder det selvfølgelig om, at fagfolk identificerer og mindsker, så de ikke hindrer familiernes trivsel og integration.

De syriskfødte børns fortællinger understreger, hvad vi egentligt godt ved: at familiens socio-økonomiske status og forældrenes beskæftigelse har betydning for, hvor godt familien som helhed trives. Fx er et lavt eller ikke-anerkendt uddannelsesniveau, arbejdsløshed og lav indkomst stressfaktorer for flere af børnenes familier. Dette er også forhold, som ofte er forbundet med tab af social status, og derfor kan man risikere, at flygtninge, der har haft en høj socio-økonomisk status i deres hjemland, ikke nødvendigvis kan betegnes som ressourcestærke, når de kommer til Danmark. Støtte til forældrene i forhold til beskæftigelse og sprog er derfor en central indsats, som bør prioriteres i alle kommuner. Familierne, der er pressede økonomisk, har desuden dårlig mulighed for selv at finde en bolig, der passer til familiens størrelse, som flere af børnene også fortæller om. Derfor mener Børnerådet, at alle familier, der er flygtet eller familiesammenført, skal have tilbudt en permanent bolig, der passer til familiens størrelse. Ellers risikerer det, som de syriskfødte børn giver udtryk for, at gå ud over børnenes sociale liv, hvis de bor så småt, så de ikke kan eller har lyst til at invitere andre børn med hjem.

En anden type barriere for familiernes trivsel knytter sig til mere kulturelle aspekter,

fx sprogvanskeligheder, oplevet diskrimination og forskelle mellem forældre og børn, hvad angår kulturel orientering og sprogligt niveau. Derudover har de fleste flygtningefamilier mistet deres sociale netværk og ofte dele af deres familie, hvilket gør dem yderligere sårbare og kan have negativ indflydelse på deres trivsel. Derfor anbefaler Børnerådet, at alle familier, der er flygtet eller blevet familiesammenført, skal have tilbudt en kontaktfamilie i den kommune, de bor i. I dag er praksis meget forskellig fra kommune til kommune; nogle steder arrangeres det af frivillige organisationer, andre steder af kommunen og andre steder igen bruges det ikke. Uagtet hvordan det organiseres i den enkelte kommune, bør det være bopælskommunens endelige ansvar, at alle familier får tilbudt en kontaktfamilie ved ankomst og igen senere, hvis de i første omgang takker nej.

Tidligere undersøgelser fra Børnerådet har blandt andet vist, at børn i familier med dårlig økonomi både oplever materielle og sociale afsavn. De er desuden mere ensomme og føler sig mindre populære end deres jævnaldrende, og de har oftere ondt i hovedet, er triste, nervøse og i dårligt humør (Børnerådet, 2015; Børnerådet, 2016; Børnerådet, 2017a). Børnerådet har tidligere kritiseret indførelsen af den lave integrationsydelse for at medføre fattigdom og marginalisering af flygtninge og deres familier til fordel for en begrænset beskæftigelsesmæssig effekt. Derfor mener Børnerådet, at integrationsydelsen bør afskaffes, så flygtningefamiliers økonomiske situation ikke går ud over deres trivsel og integration.

FORÆLDRE SKAL VÆRE GODE ROLLEMODELLER

Besvarelsene fra spørgeskemaundersøgelsen taler deres tydelige sprog: Forældres

holdninger smitter af på deres børns (Børnerådet, 2017b). Derfor har forældrene et enormt ansvar i forhold til at være det gode eksempel. Det handler blandt andet om at tale ordentligt om flygtninge, at være nuanceret og saglig omkring emnet og at give udtryk for, at børnene selvfølgelig kan være venner med børn, der er flygtet, og invitere dem med hjem. Det vil forhåbentligt have den effekt, at færre børn, der er flygtet eller familiesammenført, oplever, at det er så svært at blive venner med danskfødte børn, som de syriskfødte børn i undersøgelsen fortæller. Derudover skaber sammenhold omkring børn sammenhold mellem børn. Derfor er det forældrebestyrelses og forældreråds fornemmeste opgave at gå forrest og vise imødekommenhed overfor flygtningeforældre og deres børn. Som forældregruppe bør man fx lave en plan for, hvordan man byder nye forældre velkommen og tage initiativ til en aktivitet for alle børn i klassen udenfor skoletid, når et nyt barn er startet.

Budskaberne om det gode eksempel gælder selvfølgelig også forældre til børn, der er flygtet eller familiesammenført. Det er ligeså vigtigt, at disse forældre fokuserer på ligheder fremfor forskelle børnene imellem og ikke lader egne bekymringer eller negative oplevelser forplante sig hos deres børn.

FORENINGSLIVET SKAL HAVE STØTTE, HVIS DET SKAL LØFTE INTEGRATIONSOPGAVEN

De seneste år har der været stigende fokus på foreningslivet og civilsamfundet i det hele taget som en nøglespiller i forhold til en række velfærdsopgaver, blandt andet integrationen af flygtninge. Der er ikke nogen tvivl om, at for en del børn er deltagelse i fritidsaktiviteter og foreningsliv

en adgangsbillet til nye fællesskaber og venner. Samtidig opstår venskaberne ikke nødvendigvis af sig selv, fordi man som barn bliver sat på en fodboldbane. Det kræver en indsats fra børnene selv, fra deres forældre og fra de frivillige, der organiserer aktiviteten. Børnerådet mener, det er vigtigt at have for øje, at jo flere sociale opgaver, der lander hos civilsamfundet, fx i foreningslivet, jo mere opmærksom skal vi være i forhold til kvaliteten af disse tilbud. Det er ikke altid nok at være velmenende og passioneret, og derfor har foreningslivet brug for støtte, hvis de skal løfte integrationsopgaven. Det gælder økonomisk støtte til fx efteruddannelse af frivillige og støtte til at arbejde aktivt med blandt andet fastholdelse af flygtningebørn og -unge samt inddragelse af forældrene i foreningsarbejdet.

Deltagelse i fritidsinteresser er ikke kun et aktiv for integrationen, det giver også børn bedre trivsel, viser en undersøgelse fra Børnerådet (Børnerådet, 2014). Derfor bør alle kommuner have en fritidsmodel, så børn fra økonomisk trængte familier har mulighed for at deltage i fritidsaktivitet på lige fod med andre børn. Som nogle af de syriskfødte børn i undersøgelsen peger på, er det et problem, at støtten til fritidsaktiviteter typisk frafalder efter ét år. Det er langt fra realistisk, at familiens økonomiske situation, herunder forældrenes beskæftigelsessituation, har ændret sig markant efter ét år ude i en kommune, og det rammer børnene direkte, når kontingentstøtten forsvinder eller bliver beskåret.

STORE KRAV TIL DEN ENKELTE LÆRER STILLER KRAV TIL KOMMUNEN

Ligesom flygtningebørnenes eget hjem, har daginstitutioner og skoler stor betydning

DET GODE FORÆLDRE-SAMARBEJDE

På www.forældrefiduser.dk kan man finde konkrete redskaber, der gør det nemmere for forældrene i en klasse at arbejde aktivt for, at alle klassens børn er med i fællesskabet – også uden for skoletiden. Forældrefiduser er udviklet i et samarbejde mellem Det Kriminalpræventive Råd, TrykFonden og Skole og Forældre.

GUIDE TIL FRIVILLIGE

Røde Kors har udgivet håndbogen 'Frivilligt arbejde med traumatiserede flygtninge' om den frivillige indsats for flygtninge. Formålet med håndbogen er at give en introduktion til den sorg, stress og de traumer, som flygtninge kan opleve, samt at viderefremme en del af de gode erfaringer fra frivillige, som er indsamlet gennem årene.

Find håndbogen på www.rodekors.dk under 'Rapporter og undersøgelser om asyl'.

HJÆLP TIL PÆDAGOGER OG LÆRERE

Dansk Flygtningehjælp har udviklet flere metodehæfter og guides målrettet medarbejdere i dagtilbud og skoler, der arbejder med børn, der er flygtet. Diverse publikationer kan downloades gratis på www.flygtning.dk/udsatte under menuen 'Materialer'.

i forhold til at skabe struktur og stabilitet i børnenes hverdag. Det er da også tydeligt i børnenes fortællinger, at de syriskfødte børns lærere har store stjerner hos børnene, og lærernes vigtige rolle bakkes i øvrigt op af Børnerådets seneste analyse om børneflygtninge (Børnerådet, 2017b). De spiller en stor rolle i børnenes liv i forhold til trivsel og faglighed. Det kan blandt andet skyldes, at for en del af børnene er medarbejdere i skolen de eneste professionelle voksne, de møder, hvis de ikke går i SFO. Det er selvfølgelig glædeligt, at børnene er så glade for deres lærere, men det stiller også enorme krav til den enkelte lærers tid samt faglige, pædagogiske og psykologiske kompetencer.

Flygtningebørn har ikke nødvendigvis brug for indsatser fra specialister, men de voksne professionelle, fx pædagoger og lærere, bør have viden om flygtningeproblematikker og psykosociale interventioner, så de er i stand til at hjælpe børnene. Noget af den viden kan pædagoger og lærere selv opsøge, men de skal også klædes på til opgaven af professionelle. Ansvar for, at lærerne får den støtte, tid og de kompetencer, de har brug for, ligger i sidste ende hos kommunen, der skal sikre, at kommunens skoleledere har mulighed for at give medarbejdere efteruddannelse og tid til at varetage den særlige opgave, det er at have et eller flere flygtningebørn i en skoleklasse. En del kommuner har desuden i dag særlige ressource teams til rådighed for skolerne, som kan tilbyde kortere eller længere forløb, hvis en skole møder særligt svære udfordringer, og det bør være et tilbud i alle kommuner.

Kommunerne har forskellig praksis i forhold til, hvordan børnene, der er flygtet eller familiesammenført, starter deres

skolegang. Nogle børn starter i en modtageklasse, andre i delvis modtageklasse delvis almindelig klasse, andre starter direkte i en almindelig folkeskoleklasse og andre igen starter – hvis kommunerne benytter sig af dem – i de særlige grundskoletilbud, som regeringen tillod sidste år. Med andre ord er der landet over mange forskellige praksisser og meninger om, hvordan den gode skolestart ser ud. De syriskfødte børn fra undersøgelsen lægger vægt på, at det er vigtigt at komme ud i en almindelig klasse relativt hurtigt, da det først er dér, et dansk hverdagsliv rigtigt kan begynde. Samtidig har flere været glade for at have haft en kort periode i en modtageklasse, der har forberedt dem på den almindelige skolegang. Børnenes erfaringer peger på, at det er vigtigt, at de ikke bliver skærmet og beskyttet længere end nødvendigt. De vil gerne 'ud' og føle sig som almindelige skoleelever og ikke være isolerede i en særlig klasse. Det stiller samtidig nogle høje krav til den klasse, de kommer ud i. Her skal både børn og voksne være parate til at tage godt og kvalificeret imod dem.

Herovre kan vi ikke lege, jeg har ikke mit eget værelse, jeg sover i stuen sammen med en af mine brødre. Jeg håber, kommunen giver os en større lejlighed, så vi kan få vores veninder på besøg.

ZAINA

METODER

Rapporten er bygget op omkring både kvalitativ og kvantitativ data, der supplerer hinanden i de enkelte kapitler. Undersøgelsen består af kvalitative dybdegående interview med syriskfødte børn, der enten er flygtet eller familiesammenført til Danmark, gruppeinterview med danskfødte børn samt surveydata fra en spørgeskemaundersøgelse i Børnerådets Børne- og Ungepanel. Ved at kombinere de tre datakilder har det været muligt at frembringe både generaliserbare og dybdegående perspektiver på det at være barn og flygtet fra Syrien til Danmark. Samtidig bidrager undersøgelsen med viden om, hvordan danskfødte børn oplever, at børn, der er flygtet, modtages og integreres i Danmark.

De tre datakilder taler sammen, idet de beskæftiger sig med dele af samme emne. Som læser er det imidlertid relevant at holde sig for øje, at datakilderne ikke beskæftiger sig med præcis samme børnegruppe. Fx er der et større aldersspænd i interviewene med de syriskfødte børn, end der er i gruppeinterviewene med de danskfødte børn og i det kvantitative materiale.

Den kvalitative del af undersøgelsen er ikke statistisk generaliserbar. Hensigten med denne del er snarere en nuanceret formidling af de oplevelser et barn, som er flygtet eller familiesammenført fra Syrien, har i forhold til at komme til Danmark, og de oplevelser danskfødte børn har i mødet med børn, der er flygtet.

ORGANISERING

For at sikre at undersøgelsen har et solidt fagligt funderet grundlag og er relevant for praksis, har Børnerådet inddraget en følgegruppe til sparring. I følgegruppen var der repræsentanter fra den kommunale sund-

hedstjeneste, Danmarks Idrætsforbund, Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, Danske Skoleelever, Styrelsen for International Rekruttering og Integration, Dansk Flygtningehjælp, Dignity, Røde Kors, kommuner og VELUX FONDEN.

Der har været afholdt to følgegruppemøder i undersøgelsesprocessen. Ud over dette har Børnerådet løbende haft faglig sparring med enkelte af gruppens deltagere.

KVALITATIVE INTERVIEW MED SYRISKFØDTE BØRN

Syv drenge og fire piger mellem 12 og 13 år er blevet interviewet på deres respektive skoler. Børnene kommer fra seks kommuner i fem regioner. Skolerne er udvalgt sådan, at der både er tale om skoler, hvor børnene kommer direkte ud i almindelige klasser, og skoler, hvor børnene kommer i modtageklasse helt eller delvist i en periode.

I forhold til rekruttering og gennemførelse af denne del af undersøgelsen har Børnerådet været afhængig af den store imødekommenhed fra de involverede skoleledere og lærere. Gennem en central lærer har børnene og deres forældre modtaget et brev fra Børnerådet, hvor de kunne læse om undersøgelsen, og hvad det ville indebære at deltage. Der har i brevet til forældrene været vedhæftet en samtykkeerklæring, som forældre til børnene skulle underskrive, for at barnet kunne deltage i undersøgelsen. Brevene har været oversat til arabisk. Børnene skulle i alle tilfælde selv give informeret mundtligt samtykke til at deltage.

Den praktiske gennemførelse af interviewene er foregået ved, at personalet har arrangeret aftaler med barnet på skolen, og

Børnerådet har sørget for, at der deltog en arabisktalende tolk ved mødet med barnet. Barnet kunne vælge at gøre brug af tolken, og i alle tilfælde har børnene gerne villet have tolken tilstede under interviewet.

GRUPEINTERVIEW MED DANSKFØDTE BØRN

Forud for udarbejdelsen af spørgsmålene i spørgeskemaundersøgelsen har vi gennemført fire gruppeinterview med 7.-klasseselever på to forskellige skoler, der ikke er en del af Børne- og Ungepanelet. Otte piger og fire drenge mellem 12 og 13 år deltog. Interviewene var eksplorative, og hensigten med dem var at få et nuanceret indblik i børnenes forståelser af kulturmøder mellem børn og integration for dermed at kvalificere spørgeskemaundersøgelsen.

Da spørgeskemaundersøgelsen var afsluttet, og tendenserne i analyserne forelå, foretog vi tre gruppeinterview med danskfødte børn på tre forskellige skoler. Seks drenge og seks piger mellem 13 og 14 år deltog. Interviewene foregik, ligesom de eksplorative interview, på skoler, som ikke er en del af Børne- og Ungepanelet. Under interviewene fortalte vi børnene om nogle af de statistisk signifikante sammenhænge fra spørgeskemaundersøgelsen, hvorefter børnene kom med deres fortolkninger af sammenhængene. Både de eksplorative og de opfølgende interview varede 45-60 min.

BØRNERÅDETS TILGANG TIL DE TO KVALITATIVE DATAINDSAMLINGER

Det teoretiske grundlag for de kvalitative interview er Børnerådets børnesyn, hvor børn ses som kompetente aktører i samfundslivet og som eksperter i eget liv. Det er baseret på en fænomenologisk tilgang, hvor børnenes egne artikulerede oplevelser, holdninger og ønsker får plads.

Da målet med interviewene netop er at få frembragt de oplevelser og tanker fra børnene, som de selv finder vigtige at fortælle om, er interviewene gennemført via en semistruktureret interviewguide. Denne er struktureret ud fra nogle emner, som er udvalgt på baggrund af tidligere undersøgelser, viden samt følgegruppens anbefalinger. I en semistruktureret interviewguide er der plads til, at barnet selv viser vejen for de emner, som er vigtige, og til at barnet selv introducerer nye fokuspunkter. I de opfølgende interview med de danskfødte børn blev den eksplorative tilgang suppleret med præsentationer af statistisk signifikante sammenhænge fra spørgeskemaundersøgelsen.

I interviewprocessen er der blevet lagt vægt på en anerkendende tilgang, og interviewereren følger en guide til det anerkendende interview, som Børnerådet har udviklet. Guiden har reference til viden om den tidlige relationsdannelse og den naturligt udviklingsstøttende dialog (Stern, 2000; Øvreide, 2006). I de fleste interview med syriskfødte børn har tolken løbende hjulpet barnet på vej – enten ved at oversætte interviewerens spørgsmål, forklare indholdet og/eller ved at oversætte barnets svar til interviewereren.

Da undersøgelsen alene er funderet i et børneperspektiv, vil de udtalelser fra børnene, som Børnerådet formidler, stå uimodsagt. Børnerådet er opmærksom på, at de udtalelser, som børnene kommer med, er subjektive oplevelser, og at det, børnene beskriver, kan opfattes og formidles helt anderledes af fx lærere eller forældre. Det er Børnerådets mission at arbejde for, at børnene og de unges udtalelser kommer frem og skaber grundlag for, at der kan ske

positive forandringer til gavn for de børn, som kommer til Danmark som flygtet eller familiesammenført.

Børnerådet håber derfor, at formidlingen af børnenes erfaringer og anbefalinger vil medføre nysgerrighed og åbenhed i forhold til at se kritisk på den måde, de syriskfødte børn og andre flygtninge eller familiesammenførte bliver modtaget i Danmark, og på de tilbud børnene får, så de kan få et godt børneliv i Danmark.

ANONYMITET

Børnene er lovet anonymitet i undersøgelsen. Det er blevet forklaret ved, at alle navne i undersøgelsen samt stednavne vil blive ændret, og at eventuelle tydeligt genkendelige fortællinger fra barnets side vil blive medtaget i sløret form. Børnene er samtidig lovet fortrolighed, og de er i starten af interviewet blevet informeret om den skærpede underretningspligt for Børnerådets medarbejdere.

STRUKTURERING OG PRÆSENTATION AF INTERVIEWMATERIALET

Både interviewene med de syriskfødte og de danskfødte børn er blevet transskriberet, anonymiseret og systematisk analyseret. Til analysen af interviewene med de syriskfødte børn har vi anvendt analyseprogrammet Nvivo.

Citaterne er udvalgt i forsøget på at tegne et så nuanceret billede som muligt af børnenes oplevelser. Denne udvælgelse er foretaget med henblik på at få tendenser tydeligt frem i materialet. Nogle af citaterne er blevet bearbejdet af hensyn til forståeligheden og læsevenligheden. Det gør sig særligt gældende i interviewene med de syriskfødte børn. Denne bearbejdelse er forsøgt

foretaget med tolkningen in mente og med respekt for barnets kulturelle baggrund og sproglige formåen, hvilket blandt andet har betydet særlig omhyggelighed i forhold til at vurdere, hvilke af børnenes udtalelser der kan have haft en anden betydning på barnets modersmål. Det er Børnerådets intention at sikre, at flest mulige af børnenes perspektiver kommer med, og der indgår derfor også udtalelser og synspunkter, som ikke umiddelbart går igen hos de andre børn.

SPØRGESKEMAUNDERSØGELSEN I BØRNE- OG UNGEPANELET

Børne- og Ungepanelet er etableret ved en simpel tilfældig stikprøve på baggrund af Danmarks Pædagogiske Universitets oversigt over alle 7.-klasser i Danmark. Panelet består af 5.115 børn fordelt på 233 skoler.

500 skoler blev udtrukket til at deltage i panelet. Heraf er 261 skoler udgået, hvilket svarer til 52,2 pct.

56 af skolerne i udtrækket (11,2 pct.), havde ikke en syvende klasse, da de blev indbudt til at deltage i panelet, fordi skolen var et 10.-klassecenter eller ikke havde en udskolingsdel. Disse skoler er dog inkluderet i beregningerne af bortfaldet. Bortfaldet er opgjort i forhold til skoletype og geografisk placering af skolerne. Der er ikke voldsomme udsving i forhold til bortfaldet på tværs af skoletype og regioner, hvilket betyder, at stikprøven ikke er blevet skævvredet ved bortfald.

SVARPROCENT OG REPRÆSENTATIVITET

3.722 børn har besvaret et spørgeskema, hvilket giver en svarprocent på 73. De børn, der har besvaret spørgeskemaet, er repræsentative i forhold til køn og etnicitet,

REPRÆSENTATIVITET		7. klasse	
		Analyseudvalg	Populationen
Køn	Drenge	49,35 pct.	50,27 pct.
	Piger	50,65 pct.	49,73 pct.
Aldersgennemsnit		13,08 år	12,91 år
Etnicitet	Etnisk dansk	89,44 pct.	88,74 pct.
	Anden etnisk baggrund end dansk	10,56 pct.	11,26 pct.

men ikke i forhold til alder, hvor der er en statistisk signifikant forskel. Da forskellen mellem de to grupper er forholdsvis lille, har vi valgt ikke at vægte data i analyserne. Tabellen nedenfor sammenligner de procentvise fordelinger i henholdsvis Børne- og Ungepanelet og populationen.

Etnicitet er målt ved at spørge børnene, i hvilket land de selv er født, i hvilket land deres mor er født, samt i hvilket land deres far er født. Vi benytter Danmarks Statistiks definition, idet vi kategoriserer barnet som etnisk dansk, hvis mindst én forælder er født i Danmark. Danmarks Statistik anvender desuden statsborgerskab som en variabel, hvilket vi dog ikke har mulighed for. Vi har arbejdet med følgende tre kategorier:

- Dansk baggrund: Barnet er selv født i Danmark, og minimum én forælder er født i Danmark
- Indvandrere: Barnet er selv født i udlandet, og begge forældre er udlændinge.
- Efterkommere: Barnet er selv født i Danmark, og begge forældre er født i udlandet.

Betegnelsen 'anden etnisk baggrund end dansk' rummer både indvandrere og efterkommere.

Foruden barnets etniske baggrund har vi spurgt børnene, om de er flygtet eller familiesammenført fra et andet land til Danmark. 120 børn har svaret ja til dette spørgsmål, hvilket svarer til 3 pct. af alle de børn, der har besvaret spørgeskemaet. Børnene har også skrevet, hvilket land de er flygtet eller familiesammenført fra. De fleste børn er flygtet fra Mellemøsten, fx Syrien eller Irak, eller Asien, fx Afghanistan eller Myanmar. Der er dog også børn fra afrikanske lande, fx Somalia, og fra andre dele af verden.

Pilottests og besvarelse af spørgeskemaet Inden spørgeskemaet blev udsendt, er der foretaget to pilottests i 7.-klasser, som ikke er en del af Børne- og Ungepanelet. Hensigten var dels at sikre, at børnene forstod spørgsmålene og kunne finde relevante svarkategorier til alle spørgsmål, dels at undersøge hvor lang tid børnene brugte på at besvare spørgeskemaet. Pilottestene

viste, at besvarelsen gennemsnitligt tager ca. 20 min. med et samlet spænd på ca. 15-25 min. Spørgeskemaet har en oplæsningsfunktion, så læsesvage børn kan vælge at få oplæst alle spørgsmål og svarmuligheder.

Børne- og Ungepanelets besvarelse af det elektroniske spørgeskema er foregået med hjælp fra klasselæreren. Det er således læreren, der har afsat tid til, at børnene kunne besvare spørgeskemaet. I og med at besvarelsen er foregået i skoleregi, er der en risiko for, at nogle grupper af børn er underrepræsenterede i undersøgelsen. Det kan fx være socialt udsatte børn, som kan være oftere fraværende end andre børn. Vi har ikke haft mulighed for at teste, om det reelt er tilfældet og i hvilket omfang, så man må som læser derfor blot have det i tankerne, når analyserne læses.

SÆRLIGT OM DEN KVANTITATIVE DATABEARBEJDNING

Alle sammenhænge, som indgår i analyserne, er testet ved hjælp af χ^2 . Kun statistisk signifikante sammenhænge ($p < 0,05$) indgår og omtales i analyserne.

Figur 1 viser, at børn, der er flygtet eller familiesammenført, oftere end andre børn svarer, at deres familier har færre penge end andre familier i Danmark. Til spørgsmålet, som fremgår af figurteksten, har børnene haft følgende svarmuligheder: *mange flere penge, lidt flere penge, samme mængde penge, lidt færre penge, meget færre penge og ved ikke*. Svarene *mange flere penge* og *lidt flere penge* samt *lidt færre penge* og *meget færre penge* er lagt sammen. *Ved-ikke*-svar er udeladt.

Figur 2 viser sammenhængen mellem, hvor længe et barn, der er flygtet eller familiesammenført, har boet i Danmark, og hvor mange venner, som ikke er flygtet, barnet har. Til spørgsmålet om, hvor længe barnet har boet i Danmark, som fremgår af figurteksten, har børnene haft følgende svarmuligheder: *0-6 måneder, 7 måneder-1 år, 2-3 år, 4-6 år, 7-8 år, 9-10 år og 11 år eller flere*. De fire første svarmuligheder og de tre sidste svarmuligheder er slået sammen. Kun børn, der er flygtet eller familiesammenført, har besvaret spørgsmålet.

Figur 3 viser, at hvert tredje barn, der er flygtet eller familiesammenført, oplevede, det var svært at få nye venner i klassen. Til spørgsmålet, som fremgår af figurteksten, har børnene haft følgende svarmuligheder: *meget let, let, svært og meget svært*. Svarene *meget let* og *let* samt *svært* og *meget svært* er slået sammen. Kun børn, der er flygtet eller familiesammenført har besvaret spørgsmålet.

Figur 4 viser, at børn, der er flygtet eller familiesammenført oftere føler sig ensomme. Til spørgsmålet om ensomhed, som fremgår af figurteksten, har børnene haft følgende svarmuligheder: *altid, tit, en gang imel-*

lem, sjældent og aldrig. Svarende *altid* og *tit* samt *sjældent* og *aldrig* er slået sammen.

Figur 5 viser sammenhængen mellem, hvor længe et flygtet eller familiesammenført barn har boet i Danmark og barnets oplevelse af ensomhed. Til spørgsmålet om ensomhed, som fremgår af figurteksten, har børnene haft følgende svarmuligheder: *altid, tit, en gang imellem, sjældent og aldrig*. Svarende *altid* og *tit* samt *sjældent* og *aldrig* er slået sammen. Kun svar fra børn, der er flygtet eller familiesammenført, fremgår af figuren.

Figur 6 viser, at hvert tredje barn, der er flygtet eller familiesammenført, oplevede, at det var svært at følge fagligt med i timerne i starten. Til spørgsmålet, som fremgår af figurteksten, har børnene haft følgende svarmuligheder: *meget let, let, svært og meget svært*. De to første samt de to sidste svarmuligheder er slået sammen. Kun børn, der er flygtet eller familiesammenført, har besvaret spørgsmålet.

Figur 7 viser, at børn, der er flygtet eller familiesammenført, oplever lavere livstilfredshed end danskfødte børn. Til spørgsmålet om livstilfredshed, som fremgår af figurteksten, har børnene haft mulighed for at svare på en skala fra 0-10. Vi har efterfølgende kategoriseret 0-5 som lav livstilfredshed, 6-8 som middel livstilfredshed og 9-10 som høj livstilfredshed. Denne indikator for livstilfredshed er almindelig anvendt i undersøgelser blandt børn og voksne. Tests af spørgsmålet blandt elever i Skolebørnsundersøgelsen viste, at børn kan forstå og besvare spørgsmålet (Rasmussen, Pedersen & Due, 2015), hvilket vi også erfarede i vores pilottests af spørgeskemaet. Til figur 8, som viser børnenes forventninger til livstilfreds-

hed som voksne, er samme svarskala og efterfølgende kategorisering anvendt.

Figur 9 viser, at mere end hvert tredje barn, der er flygtet eller familiesammenført, ikke har en voksenven eller mentor i Danmark. Svarmulighederne fremgår af figuren. Kun børn, der er flygtet eller familiesammenført, har besvaret spørgsmålet. Figur 10 er udtryk for et opfølgende spørgsmål, hvor de børn, der er flygtet eller familiesammenført, og som ikke har en voksenven eller mentor i Danmark, er blevet spurgt, om de kunne tænke sig én. Figuren afspejler børnenes svarmuligheder.

Figur 11 viser, at børn, der er flygtet eller familiesammenført, oftere end andre børn oplever 5-8 former for mistrivsel mindst ugentligt. De otte former for mistrivsel er: *haft hovedpine, haft mavepine, haft ondt i ryggen, været ked af det, været irriteret/i dårligt humør, været nervøs, haft svært ved at falde i søvn og været svimmel*. Børnene har haft følgende svarmuligheder: *næsten hver dag, mere end en gang om ugen, næsten hver uge, næsten hver måned og sjældent eller aldrig*. Svarene *næsten hver dag* og *mere end en gang om ugen* er lagt sammen og er de eneste, der fremgår af figuren. Spørgsmålene stammer fra Skolebørnsundersøgelsen, det danske bidrag til det internationale forskningsprojekt Health Behaviour in School-aged Children (HBSC). Brugen er aftalt med ledelsen af Skolebørnsundersøgelsen lektor Mette Rasmussen og professor Pernille Due fra Statens Institut for Folkesundhed ved Syddansk Universitet.

Figur 12 viser, at danskfødte børn oftere har højt selvværd end børn, der er flygtet eller familiesammenført har. I vores måling

af selvværd har vi anvendt fire indikatorer, som er inspireret af Rosenbergs Self-Esteem Scale (Rosenberg, 1965): *Jeg føler, jeg er lige så meget værd som andre; jeg er for det meste tilfreds med mig selv; en gang imellem tænker jeg, jeg ikke er noget værd og jeg føler for det meste, jeg er mislykket.* Børnene har haft følgende svarmuligheder: *helt enig, enig, hverken eller, uenig og helt uenig.* De to sidste indikatorer har vi efterfølgende vendt om, og dernæst er svarene samlet i et indeks. Kategorien højt selvværd udgøres af værdierne 9-12, middel selvværd af 5-8 og lavt selvværd af 1-4.

KILDER

Børnerådet (2014): *Et aktivt fritidsliv skaber større trivsel blandt børn.* BørneIndblik 8/14

Børnerådet (2015): *Unge fra økonomisk trængte familier trives dårligere end andre unge.* BørneIndblik 6/15

Børnerådet (2016): *Børn og unge, der lider afsavn, udelukkes fra fællesskabet.* BørneIndblik 6/16

Børnerådet (2017a): *Socialt og økonomisk trængte børn har flere sundhedsproblemer.* BørneIndblik 3/17

Børnerådet (2017b): *Man skal ikke se ham som en flygtning, men som en potentiel ven.* BørneIndblik 4/17

Mehlsen, C. (2016): *Tætte relationer fremmer resiliens hos flygtningebørn i Rustet til Robusthed, Asterisk, DPU Aarhus Universitet*

Rasmussen, M., Pedersen T.P. & P. Due (2015): *Skolebørnsundersøgelsen 2014.* Statens Institut for Folkesundhed

Rosenberg, M. (1965): *Society and the adolescent self-image.* Princeton University Press

Stern, D. (2000): *Spædbarnets Interpersonelle verden.* Hans Reitzel

Øvreeide, H. (2006): *At tale med børn.* Hans Reitzel

BØRNERÅDET
VESTERBROGADE 35 A
1620 KØBENHAVN V
TLF.: 33 78 33 00
WWW.BRD.DK